

Redactie : Streekarchief Zuid-Oost Brabant, Rayondepot Oirschot
Postbus 144, 5688 ZJ Oirschot
tel. 04997 - 5245

De Prijs van een abonnement bedraagt f 16,-- per jaar, bij vooruitbeta-
ling te voldoen op postgirorekening 63.51.15 van het Streekarchief Zuid-
Oost Brabant te Eindhoven, onder vermelding van "Campinia".

De prijs van losse nummers bedraagt f 4,-- per stuk. Ook nummers van
voorgaande jaargangen zijn nog in beperkte aantallen bij de redactie te
verkrijgen.

Indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld vóór 1 december van het
lopende jaar, wordt het abonnement automatisch met één jaar verlengd.

Copyright : Streekarchief Zuid-Oost Brabant.

Type- en drukwerk : Maras Drukkerij, Middelbeers.

Toestemming tot overname van artikelen of gedeelten daaruit dient schrif-
telijk aangevraagd te worden bij de redactie,

CAMPINIA

12e jaargang, nr. 46

juli 1982

ISSN 0166 - 6959

Omslag : gedeelte uit de kaart Ducatus Brabantiae
van Jacob van Deventer, uit 1558.

I NHOUD

	blz.
I. Oirschotse zoen-accorden door J. Lijten, m.m.v. L. van der Mierden voor de transscripties	103
II. De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst - Veldhoven - Blaarthem (vervolg)	127
III. Gedichten door Toke van de Ven-Lommers	137
IV. De uitbreidende veendekken door Drs. H.J.M. Thiadens	139
V. Bestse toponiemen	144
VI. Genealogische gegevens van het bierbrouwers-geslacht DE KROON te Oirschot door N. van Cuijck	152

I. OIRSCHOTSE ZOEN-ACCOORDEN

A. ZOENEN WEGENS DOODSLAG nrs. 6 - 12.

door J. Lijten m.m.v. L. v.d. Mierden voor de transscripties.

Ofschoon er telkens wel een of andere reden is, om de volledige tekst van alle accorden te publiceren, hebben wij nu reeds bewust ernaar gestreefd, ons daarin te beperken. Alleen van de nrs. 6 en 12 vindt u hier de volledige tekst.

De reden voor de volledige publikatie van nr. 6 is, dat het blijkbaar zeer moeilijk is geweest, om deze zoen tussen twee vooraanstaande Oirschotse families tot stand te brengen. Het is zaak, er daarbij op te letten, dat het bijgevoegde stuk zowel in tijdsorde als in logische orde voorafgaat aan het eigenlijke zoen-accorder. Dat het in de publikatie erachter staat, vindt zijn reden niet in het feit, dat het in een later protocol gevonden werd, maar dit is gedaan, omdat wij het beter oordeelden, het eigenlijke zoen-accorder onmiddellijk na het opschrift te plaatsen.

Van nr. 12 wordt de tekst geplaatst, omdat het een speciaal geval is van een dubbele moord.

De niet gepubliceerde teksten werden evengoed minutieus getranscribeerd. Hoewel collega v.d. Mierden meermalen aankondigde, met een bijna onleesbare tekst niet klaar te komen, is hij er nog steeds in geslaagd, een accurate weergave te verzorgen. Het lijkt misschien ondankbaar, dit monnikenwerk niet te publiceren, maar men bedenke dan, dat een volledige en accurate transscriptie onmisbaar is, om een juiste samenvatting te kunnen geven.

Wanneer iemand de volledige teksten wenst te hebben, kan hij deze op de gewone manier aanvragen. Hij zal dan tevreden moeten zijn met kopieën van een getypte, hier en daar gekorrigeerde tekst.

Nr. 6

1476 sept. 2

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP JAN VAN GELDROP, ALIAS ROVERS.

R.A.N.B., R.A. nr. 124, Oirschots Schepenprotocol van 1475, fol. 29.

Alsoe zekere gheschille van ghevecht opgeresen was van enen dootsclage tuschen Jannen van Geldrop, die men hyet Rovers, ter eendere ende Jacop van den boeren soen Jacops van den boeren ende Aert syn brueder misdadige ter andere zyde ende by tusschenspreken van gueden mannen, om allen costen

ende onlust te scuwen ende uut hertelyke beden van gueden mannen, soe hebben hen die vrienden ende magen van der doden zijden, dat's te weten Dirck Ghysbrechtssoen, Aert ende Jasper ghebrueders, Henric Claeussoen, wouter van Arennest voer hem selven ende voer syn andere brueders daer hy voer ghelooft heeft, Henric Jan Smeeds soen, die twe vierdelen van des vaders wegghen ende her Henric Beelaerts, priester, Rutgher syn brueder ende wouter Thys die jonge voer hem selven ende voer synen soen, daer hy voer ghelooft heeft, Henric van der Straeten, Jan Rutger Janssoen, Jan Marien, als man ende momber zyns wyfs, ende Claeus Peter Henricsoen voer hem selven ende voer synen soen daer hy voer ghelooft heeft, die twe vierdelen van des moeders wegghen des dooden voerscreven ende Jacop van den Doeren, soen Jacops ende Aert syn brueder misdadige voerscreven ter andere syde hebben hen ghesubmitteert, overghegeven ende verbonden in den erbaren her Willem Artssoen van [eend, deken der collegiate kercken van Synte Peters te Oirschot, als een ghelyke overman, her Bartholomeeus die Crom, priester ende persoen van Blaertem ende canoninck Synte Kathelijnen tot Eyndoven, Willem van Catwyck ende Rutgher Janssoen als mynlyke keersluyden van der dooden zyden ende her Gheerlic die Roever, meester van Hoedonck ende persoen van Beringhen, Gheerlic die Roever, scouthet van Gestel by Oesterwyck, ende Daneel van Vlyerden als mynlyke keersluyde van de levende syden ende hebben ghelooft dese voergenoemde partyen aen beyden syden in handen van den keersluyden voerscreven in presentie scepenen hieronder ghescreven alsulken uutspraeck ende seggen als van den ses seggeren ende keersluyden voerscreven metten overman uutghesproeken ende ghepronuncieert sal werden te houden te achtervolgen ende volcomelyken te volwoeren ende metten veerek te volbrengen op soen ende soenbreeck ende ter soenen recht.

Op welc voirscreven ghescille die voerscreven keersluyde metten overman deuchdelyken hebben beraden ende ryepelyken daerop gheleet ende hoer uutspraeck daeraf ghedaen in der manieren hiernaevolgende:

Item in den yersten soe is ghetracteert by consent van beyden partyen als nu tegenwoordich wesende, dat Jacop voerscreven voer hem selven ende voer Herden synen brueder, absent wesende, God ter eeren ende der zielen te lavenisse ende den vrienden ende magen ter beternisse sal doen M zielmisse ende noch vyf dertichste.

Item dat noch niet ghenoch en is, soe sullen die voerscreven Jacop ende Aert misdadige voerscreven elc van hen doen ter eeren Gods ende der sielen te lavenisse ende den vrienden ende maghen ter beternisse een bevaert ten Heyligen Drieconningen tot Colen, een bevaert tot Synte Mathys te Tryer ende een bevaert tot Synte Peters ende Pauwels tot Romem over berch ende daer guede certificatie af brengen dat die bevaerden alsoe ghedaen syn.

By alzoec dat die voirscreven Aert queem tegen reden in desen soenen niet en cust off en woude ghevuegen soe sal Jacop voerscreven die andere bevaerden gaen voer synen brueder alsoe verre als hem die ses keersluyden metten overman eendrechteliken sullen ordineren ende heyten gaen ende dat die voerscreven Jacop bynnen ses weken nae pose uutspraeken porren sal uut Oirschot ende hy en sal niet weder bynnen Oirschot comen, hy en sal die bevaert ghedaen hebben tot Synte Peters ende Pauwels tot Romem over berch Item die voirscreven Jacop sal die andere twe bevaerden porren uut Oirschot bynnen ses weken nae die dat hy weerommen sal comen syn om die van hem ghedaen te worden ghelic voerscreven steet, d'een nae den anderen vervolgende, ende daer goede certificatie af brengen, dat hy se ghedaen sal hebben.

Item off die vrienden ende maegen des dooden ghelieft te hebben een voetgheval, dat setten sy totter dyspositien van den vrienden des dooden voerscreven

Item dat dit noch niet ghenoch en is, soe sullen Jacop ende Aert voerscreven den vrienden ende magen des dooden ter beternisse doen ende gheeven enen dertich gulden ende voer elcken gulden X stuvers off die werde daer voer tot drie XVII weken ter soenen recht te betalen.

Item dat dit noch niet genoch en is, soe sal die voerscreven Jacop blyven vyf jaer uuter stadt van Antwerpen, uuter vryheyt van Oirschot, uuter vryheyt van Synte-Oedenroede, uut Son ende Broegheij ende die voerscreven Aert tot ewigen dagen, ten weer dat sy daer queemen gastghewyse

Item off die voirscreven Jacop in enen herberge weer, eer die vrienden ende magen des dooden daer in queemen, soe sal hy daer wael in moegen blyven ende anders soe sal hy die herberge scuwen, daer die vrienden ende magen des dooden in syn, alsoe verre als hy se kent ende hem die wete daeraf ghedaen wordt

Item voert soe seggen die seggeren voerscreven, dat Jacop voerscreven verbonden sal syn, Herden synen brueder die wete te doen bynnen den termyn van XII maenden by alsoe dat dese misdadige voerscreven sullen mogen verwerven den gueden moet van den vrienden ende maegen des dooden voerscreven ofte gratie ende gunst.

Item hier mede soe seggen die ses keersluyden metten overman dese voerscreven partyen versoent, vernuecht ende verleken van allen saken, opspraeck ende toeseggen op soen ende op soenbreeck, dat sy tot malcanderen op vrebreeck ende ter soenen recht hulper ende stercker aen beyden zyden behoudelic off in desen uutspraeken enen duysternisse gheberden, dat houden dese voerscreven keersluyden metten overman altyt tot hoeren verclaeren

Testes : Aert Thomaessoen van den Ven, Jannes van den Doeren,
Anno LXXVI mensis septembris die secundo

1476 aug.12

R.A.N.B., R.A. nr. 124, Oirschots Schepenprotocol van 1478, inliggend tussen fol. 17 en 18.

Dirck Ghysbrechtssoen voir hem selven ende Aert ende Jasper ghebrueders, Henric Claeussoen die maghen ende vrienden van Wouter van Arenest voir hem selven ende voir syn brueder Henric, Andries Clercs soen ende Anthonus syn brueder, Henric Jan Smeeds soen, her Henric Beelaerts, Rutgher syn brueder, Wouter Wouter Thyssoen voer synen soen.

Dese personen sullen gheloven alsulken seggen te houden, als die deken als overman aen beyden syden uitspreken sal met her Bartholomeusen die Rover, Willem van Catwyck ende Rutgher Janssoen als mynlyke keersluyden van den dooden syden tegen die meester van den Hoedonck, Gheerlic (die) die Rover, Gherlic die Rover, scouthet tot Ghestel by Oisterwyck ende Daneel van Vlyerden van den levende syden als mynlyke keersluyden van den levende syde, dat's te weten Jacop van den Doeren, soen Jacop van den Doeren, als misdadigen heeft te houden van huden in XIIIII dage die uitspraeck te doen.

Testes: Jacop van Dormalen, (Henric van den) Hagelaer, Aert (Thomaessoen van den Ven), Jannes (Dirckssoen van den Doeren).

XII dage in augusto.

nr. 6 1476 sept. 2.

SAMENVATTING.

Slachtoffer : Jan van Geldrop alias Rovers.

Daders Jacop Jacops van den Doeren
Aert Jacops van den Doeren.

Zoencommissie :

Willem Artssoen van Leend, deken, overman.

namens het slachtoffer : Bartholomeus die Crom, persoen van Blaerthem en kanunnik van Eindhoven.

Wilhem van Catwyck
Rutger Janssoen.

namens de daders : Gheerlic die Roever, meester van Hoedonck en persoen van Beringen
Gheerlic die Roever, schout van Moergestel
Daneel van Vlyerden.

Uitspraak.

A. Verzoening : uitgesproken aan het eind van de akte.

B. Voorwaarden

1. materiële vergoeding

a. zoengeld : 30 gulden in drie termijnen.

2. geestelijke genoegdoening

a. 1000 zielmissen

5 dertigsten

c. bedevaarten : beiden : Rome

Keulen H. Driekoningen

Trier St. Mathijs

3. schulderkenning

a. vergiffenis vragen : staat ter beschikking van de familie van het slachtoffer

b. wijken : verbanning (voor Jacop 5 jaar, voor Aert eeuwig) uit Antwerpen, Oirschot, St. Oedenrode, Son en Breugel
wijken in herbergen

Afwikkeling.

Hierover is niets gevonden.

COMMENTAAR.

Inliggend in het protocol van 1478 werd een (slordig) stuk aangetroffen, dat geen jaartal draagt, maar blijkens de schepenen, die als getuigen fungeren, moet zijn van het jaar 1476. Op 12 augustus van dat jaar heeft de zoencommissie blijkbaar de familie van de overledene bij elkaar laten komen, om reeds vóór de uitspraak de verzekering van hen te horen, dat zij deze zullen accepteren. Vermoedelijk vreesde men moeilijkheden, die men wilde voorkomen. Men zal daarom ook ver verwijderde familieleden deze verklaring hebben laten afleggen, om een zekere druk uit te oefenen, om de verzoening te aanvaarden. Dat was voor de rust in het dorp bijzonder nodig, omdat zowel het slachtoffer als de daders uit vooraanstaande Oirschotse families waren. ¹⁾

De zoencommissie bestaat dan ook uit personen met bijzonder gezag.

Allereerst treedt de deken, als hoogste kerkelijke gezagsdrager in Oirschot, op als super-neutrale overman. Opvallend is, dat bij de arbiters diverse personen zijn, die een functie hebben buiten Oirschot, doch wel allen van Oirschotse afkomst zullen zijn. Over de eerste arbiter van de zijde van het slachtoffer zijn twee lezingen: in het stuk van 12 augustus wordt hij genoemd: her Bertelmeus die Rover; in het eigenlijke zoenaccoord: Bartholomeus die Crom, persoen (niet-residerend pastoor) van Blaerthem en kanunnik van Eindhoven. Wij kunnen er rustig van uitgaan, dat deze laatste vermelding correct is en de eerste een vergissing, immers

het stuk van 12 augustus is nogal haastig en slordig geschreven en een Bartholomeus de Rover is verder niet bekend, terwijl Bartholomeus de Crom, priester, meer voorkomt. ²⁾

Wilhelm van Catwyck is ons reeds bekend als arbiter in zoen nr. 5, 1473; hij was president-schepen in 1464 en 1469. ³⁾

Rutger Janssoen was in 1476 schepen, hij was het ook geweest in 1465 en 1468 en zou nog als zodanig terugkeren in 1480. ⁴⁾

Het is opvallend, dat van de arbiters-van-daders-zijde twee de naam dragen, die ook de tweede naam is van het slachtoffer. Ook dit doet vermoeden, dat de familie van het slachtoffer moeilijk tot verzoening te brengen was. Op instigatie van de vele bemiddelaars, "goede mannen", die zo uitdrukkelijk genoemd worden, dat zij wel een bijzondere rol moeten hebben gespeeld, zal men gekozen hebben voor arbiters, die in de verte verwant waren met het slachtoffer en een grote autoriteit genoten, om zo meer pressie uit te oefenen, om de verzoening te aanvaarden.

Gheerlic die Roever (1) is meester van Hoedonck, wat wel zal inhouden, dat hij rector was van het nonnenklooster van Hooidonk te Nederwetten. Zulk een rector trad in die tijd dikwijls ook zakelijk voor het klooster naar buiten op. Daarnaast was hij nog niet-residerend pastoor van Beringen, een combinatie van functies, die men toen wel meer zag, vooral bij personen uit invloedrijke families. Zijn naamgenoot is schout van Moergestel. Hoe hun onderlinge familieverhouding was, wordt niet duidelijk.

Het zou me niet verwonderen, dat zij broers waren, anders was wellicht vaders naam ter onderscheiding toegevoegd. Het kwam in die tijd meermalen voor, dat twee broers dezelfde vóórnaam droegen. Ter onderscheiding werden zij dan genoemd: de oudste en de jongste. Dit is hier overbodig, omdat de verschillende functies hen voldoende onderscheiden.

Danel van Vlierden is ons reeds bekend als arbiter in zoen nr. 1, 1464 en nr. 4 en 5, 1473; hij was schepen in 1463, 1467 en 1471 en zou als zodanig nog terugkeren in 1477; president-schepen was hij in 1474 en zou als zodanig nog terugkeren in 1482. ⁵⁾

Ad B. 1 en 2. Het zoengeld is opvallend laag in vergelijking met voorgaande zoen-accorden. Daartegenover zijn de 1000 zielmissen en 5 dertigsten weer beduidend hoger. Ook het aantal bedevaarten is opvallend. Misschien wilde de familie van Geldrop laten uitkomen, dat zij het geld niet nodig had.

Ad B.3.a. Het openlijk vergiffenis vragen in de kerk was natuurlijk een vernedering voor de daders en hun familie, maar tegelijk hield dit in, dat de familie van de benadeelde partij openlijk vergiffenis schonk. Dat bij het zoen-accord nog geen beslissing werd genomen over dit ver-

giffenis-vragen, lijkt mij erop te duiden, dat de familie van Geldrop (nog) niet bereid was, om openlijk vergiffenis te schenken.

Ad B.3.b. Aert is van de twee daders wel als hoofdschuldige te beschouwen. Hij heeft zelf ook deze indruk gewekt door zijn vlucht naar het buitenland. Zijn verbanning is dan ook voor eeuwig. Opvallend is de verbanning niet alleen uit Oirschot, maar ook uit Sint-Oedenrode, Son-en-Breugel en Antwerpen. De familie van Geldrop zal daar haar vaste relaties gehad hebben.

Dat hierbij Antwerpen voorkomt, is niet zo verwonderlijk, als op het eerste gezicht lijkt. Er zijn aanwijzingen - nog vaag en niet onderzocht -, dat Oirschot een bijzondere relatie had met Antwerpen. Oirschotse functionarissen, die in Brussel moesten zijn, reisden dikwijls over Antwerpen. Waarschijnlijk hebben sommige Oirschotse secretarissen hun opleiding gehad in Antwerpen. Een aanwijzing daarvoor is een soort handboek van de Antwerpse secretaris uit de zestiende eeuw, dat in het Oirschots archief werd gevonden.

NOTEN.

- 1) Wilhelm van Geldrop was schepen in 1467 en 1473 en president-schepen in 1470. Een andere Willem van Geldrop was schepen in 1475 en na deze nog in 1478. In het jaar 1476 waren er juist twee schepenen uit de familie van den Doeren: Jan Dirckssoen en Adriaen Henrickssoen. Jan zou nog terugkeren als schepen in 1479. Zie ook het commentaar bij zoen nr. 1 in Campinia, jrg. 12, nr. 45, blz. 67.
- 2) Op 10 oktober 1469 gaf hij een schuldbekentenis af. R.A.N.B., R.A. nr. 123, Oirschots schepenprotocol van het jaar 1469, f° 1. 35vo
In het vervolg wordt alleen verwezen naar : protocol met jaar en folionummer.
- 3) Campinia jrg. 12, nr. 45, blz. 82 en 83.
- 4) Zie begin der schepenprotocollen der betreffende jaren.
- 5) Campinia jrg. 12, nr. 45, blz. 66 e.v., 79 en 82. Zie ook de beginfolio's van de schepenprotocollen der betreffende jaren.

nr. 7

ca. 1478.

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP AUGUSTIJN WILLEM PAUWELSZOON IN HET SINT-JORIS-GASTHUIS

R.A.N.B., R.A. nr. 124, Oirschots Schepenprotocol van 1484, fol. 7.

SAMENVATTING.

Slachtoffer : Augustijn Willem Pauwelssoen ook genoemd Ansem, waarschijnlijk van buiten Oirschot.

Daders : Wouter Wouter Thys
Henric van den Lair, alias de Cuyper
Arnt Jan Mengelen
Rutger Jan Mengelen
Jordaen Claes Sykens
Jan Claes Sykens

Zoencommissie

namens slachtoffer : Claeus Peter Symonssoen
Dirck Goessens

namens daders : Rutger Janssoen
Aert Thoemaessoen van den Ven

Uitspraak.

A. Verzoening uitgesproken aan het eind der akte.

B. Voorwaarden

1. materiële vergoeding

- a. zoengeld : 50 gulden in drie termijnen
- b. 10 gulden direct, waarschijnlijk voor kosten.

2. geestelijke genoegdoening

- a. een zielmis bijwonen te Oirschot
- c. bedevaart naar Rome door één der daders, mede te bekostigen door de anderen
- d. 1 kaars door de oudste te offeren in de kerk te Oirschot
- f. offeren bij de zielmis zonder nadere bepaling.

3. schulderkenning

- a. Het bijwonen der zielmis met het offeren van een kaars schijnt als vergiffenis vragen beschouwd te worden, maar vernederende bepalingen, zoals "blootvoets" en "in ondergoed" worden niet genoemd.
- b. Over verbanning of wijken wordt niet gesproken.

AFWIKKELING.

In de akte wordt bepaald, dat de vader van het slachtoffer bij het ont-

vangen van de eerste termijn van het zoengeld een gezegeld stuk moet meebrengen, waarin verklaard wordt, dat de familie de zoen aanvaard heeft. Alleen dan heeft hij recht op het ontvangen van het zoengeld.

COMMENTAAR.

De datering.

De akte werd aangetroffen in het Oirschots schepenprotocol van 1484. Door een latere hand en met andere inkt zijn als getuigen twee namen van schepenen bijgeschreven van dat jaar. Deze zullen getuigen geweest zijn van de opname van de akte in het schepenprotocol. De akte zelf, die geen datum noch getuigen vermeldt, moet veel ouder zijn, namelijk van begin 1478 of eerder. Dit blijkt uit een akte van 27 augustus 1478 ⁶⁾, waarbij de daders van deze doodslag met Henrick willems van den Ven de schuld geheel op zich nemen, om anderen, met name "meester Jan Bailjuus, woenende in den gasthuys" vrij te pleiten. Hoe het komt, dat Henrick willems van den Ven niet bij de zoen betrokken is geweest, blijkt niet. Misschien was hij geen mede-dader maar enkel getuige geweest - de formulering is nogal onduidelijk.

De gasthuismeester.

Een intrigerende vraag is: wie was "meester Jan Bailjuus, woenende in den Gasthuys"? Waarschijnlijk is hij de "gasthuyswert" of gasthuismeester, die ook voorkomt in de akte van aanstelling van een nieuwe gasthuismeester in 1494. ⁷⁾ Hij wordt daar genoemd "meester Jan Belions", maar de naam kan evengoed gelezen worden "meester Jan Belious". Hij is daar de vertrekkende gasthuismeester. De raadselachtige naam "Belions" of "Belious" wordt dan duidelijker en is wel afkomstig van "Baljuus". Hij zal dan gelezen moeten worden met een u en niet met een n en uitgesproken: Beljouws. Deze Jan Belious, die vanaf 1488 meermalen voorkomt in de schepenprotocollen, is misschien als gasthuismeester in Oirschot terecht gekomen. Hij bleef dit blijkbaar tot 1494. De globale indruk is, dat hij langzamerhand een belangrijker persoonlijkheid werd in Oirschot. Hij was in 1491 arbiter bij een civiele zoen. ⁸⁾ In 1499 wordt hij chirurgijn genoemd, ⁹⁾ misschien heeft hij dat vak in het omgaan met mensen van allerlei pluimage geleerd. Als we nu eens letten op de naam van zijn opvolger in 1494 "wouter wouter Mathys Backs soen" en die van de eerste dader bij deze doodslag "wouter wouter Thys", worden we aan het denken gezet. Of zou een identificatie te vergaand zijn?

Een verklaring?

Als ik nu nog eens de duistere tekst van de akte van 27 augustus 1478 voor me neem, valt het op, dat gesproken wordt naar aanleiding van de dood van "een geheyten in der wandeling Ansem" over "eenige van den ingesetenen van

Oirschot, aensiede de overdaet, die hy daer bedreef". Ligt het dan niet voor de hand, dat wouter wouter Thys (hij wordt als eerste genoemd) en enkele andere inwoners van Oirschot meenden te moeten optreden tegen het wangedrag van "Ansem" met het niet bedoelde, fatale gevolg? De mogelijkheid is dan ook aanwezig, dat wouter wouter Thys in dienst was van de gasthuismeester en hem later is opgevolgd. De verklaring voor de milde straf is dan ook gegeven.

De arbiters.

Claeus Peter Symonssoen is niet bekend, misschien was hij afkomstig uit de woonplaats van het slachtoffer.

Dirck Goessens is vermoedelijk Dirck Goeswyn Neven soen, president-schepen van het jaar 1478. Hij was schepen geweest in 1475 en zou als zodanig nog terugkeren in 1481.¹⁰⁾

Rutger Janssoen is reeds vermeld bij nr. 6.

Aert Thoemaessoen van den Ven was schepen geweest in 1476 en zou nog als zodanig terugkeren in 1480, 1485 en 1488.¹⁰⁾

NOTEN.

6) R.A.N.B., R.A. nr. 124, Oirschots schepenprotocol van 1478, fol. 14^v.

7) A.H.M. van der Meulen. Een nieuwe beheerder van het Sint-Joris-gasthuis te Oirschot en zijn consignes anno 1494, in Campinia, jrg. 10, nr. 37, blz. 47.

8) Oirschots schepenprotocol van 1488, schaduw-archief R.A., nr. 125^A, blz. 221.

9) Oirschots schepenprotocol van 1499, fol. 38.

10) Zie het begin der schepenprotocollen der betreffende jaren.

nr. 8 1478 (of 1475) maart 28.

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP WOUTER GYSBRECHT MARCELISSEN.

R.A.N.B., R.A. nr. 125, Oirschots schepenprotocol van 1486, fol. 28.

SAMENVATTING.

Slachtoffer : wouter Gysbrecht Marcelissen

Dader : Laureys Jans van Hannen

Zoencommissie

namens het slachtoffer : Jan Henricssoen van de Sande

Andries Henric Mathyssoen van Eyndoven

namens de daders : Jan Pauwels

Aert van Taterbeecke

Uitspraak.

A. Verzoening uitgesproken aan het einde.

B. Voorwaarden

1. materiële vergoeding

a. zoengeld : 32 gulden, "ter soenen recht, alsoe gewoonlyc is" zal wel betekenen: in drie termijnen

2. geestelijke genoegdoening

a. 400 zielmissen

3 dertigsten

c. bedevaarten : Rome

Trier

Wilsenaken

3. schulderkenning

a. vergiffenis vragen komt niet ter sprake

b. Wijken : verbanning voor eeuwig uit Oirschot, voor 2 jaar uit Eindhoven en daarna nog 5 jaar, tenzij hij een Eindhovense vrouw trouwt wijken in herbergen als gewoon.

AFWIKKELING.

Borgstelling voor de betaling van het zoengeld is bij de akte geregistreerd.

COMMENTAAR.

Datering.

De akte is opgenomen in het schepenprotocol van 1486, maar kan niet van dat jaar zijn. Zij is duidelijk geformuleerd als een minuut-schepenakte: het begin is de daarvoor gebruikelijke formule "Dat comen syn"; ook het einde is het gebruikelijke "Datum XXVIII martii" "Coram Haest et Geldrop". Dat het jaartal niet vermeld wordt, is ook gewoon in de minuten. De datering kan alleen steunen op de schepenen, die als getuigen over de akte staan. Nu zijn (Franck die) Haest en (Willem van) Geldrop samen schepen geweest in 1475 en 1478. Er is geen enkele aanwijzing gevonden, om tussen deze twee jaren te kunnen kiezen. 1478 is alleen als het meest waarschijnlijke voorop gezet, omdat de tijdsafstand tussen opmaken der minuut en insertie in het protocol toch al erg groot is.

Eigenlijk hadden we mogen verwachten, dat de secretaris bij de insertie

alsnog het juiste jaartal had vermeld. Dat was gebruikelijk bij invoeging in een ander jaar. In 1486 zijn we echter in de nadagen van secretaris Henrick van Esch, zijn schrift en ordelijkheid worden veel slechter.¹¹⁾ Het is dus niet onbegrijpelijk, dat de datering niet is aangevuld.

Veel vragen.

Ook de inhoud van het zoen-accoord brengt ons niet verder. Zowel het slachtoffer als de dader, de arbiters en alle andere betrokken personen zijn onbekend. Zijn zij allen uit Eindhoven? waarom dan verbanning uit Oirschot? Deze is echter zeer algemeen geformuleerd, terwijl de verbanning uit Eindhoven zeer nauwkeurig wordt omschreven. Was het zoenrecht voor heel Kempenland in Oirschot geconcentreerd? Is dat dan de reden van de algemene verbanning uit Oirschot? Hopelijk zal het verdere onderzoek hierop enig licht werpen.

NOOT.

11) waarschijnlijk wordt hij in 1488 opgevolgd. Het geheel is echter zeer duister en vraagt nog heel wat studie. We hopen er bij gelegenheid op terug te komen.

nr. 9 1480 juni 7.

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP WILHEM GHYSBRECHT LEPELMEKERS.

R.A.N.B., R.A. nr. 124, Oirschots schepenprotocol van 1480, fol. 22^v.
voor de kwitanties : idem van 1482, fol. 17" en 38.

SAMENVATTING.

Slachtoffer : Wilhem Ghysbrecht Lepelmekers.

Daders Rolof Roefs van Lutelaer
wouter Thonis wouterssoen
Maes Jan Smeets
Henric Achten
wyt Dirck Cornelissoen van Al

Zoencommissie

namens slachtoffer : Henric Moel (Haubraecken), schout van de heer
Henric van den Venne schepenen, tevens getuigen
Rutger Janssoen over de akte

namens de daders : Claeus Thomaessoen van Audenhoven
Peter Wilhem Peterssoen van Heer ...
Jan Henric Janssoen van den ...

Uitspraak.

A. Verzoening uitgesproken aan het einde.

B. Voorwaarden

1. materiële vergoeding

- a. zoengeld : 100 gulden in drie termijnen
- b. kosten —: 10 gulden, onkosten voer begrafenis
1 gulden (leges?)

2. geestelijke genoegdoening

- a. 500 zielmissen
5 dertigsten
- c. bedevaarten : ieder : Rome
Jabeke? afkoopbaar met 4 Rijns gulden
- d. 5 kaarsen: Oirschot: Sint-Petrus-kerk : H.Sacrament
Sint-Joris-altaar

Mariakapel
Best

Eindhoven

3. schulderkenning

- a. vergiffenis vragen : ter nadere beslissing van arbiters
- b. wijken of verbanning niet genoemd.

AFWIKKELING.

Borgstelling voor betaling en bedevaarten is geregistreerd bij de zoenakte. Kwitantie voor het afleggen der bedevaart naar Rome door wouter Thonis wouterssoen is geregistreerd in het protocol van 1482 op 10 april; kwitantie voor algehele afdoening door allen is opgenomen in datzelfde protocol op 16 november.

COMMENTAAR.

Noch van het slachtoffer, noch van de daders zijn verdere bijzonderheden bekend. Het geheel maakt de indruk, enigszins in de richting van een juridische sfeer te gaan. De arbiters van de zijde van het slachtoffer zijn de schout en twee zittende schepenen. Schout Henrick Moel (Haubraecken) trad reeds op als arbiter in zoen nr. 5 ¹²⁾ Henric van den Venne was ook reeds schepen geweest in 1466, 1474 en 1477, hij zou nog als zodanig terugkeren in 1484, 1487 en 1490. ¹³⁾ Rutger Janssoen is reeds besproken in zoen nr. 6. De eerste arbiter van de zijde der daders, Claeus Thomaessoen van Audenhoven, was schepen geweest in 1464 en zou als zodanig nog terugkeren in 1482 en 1494, hij was president-schepen geweest in 1472, 1475 en 1479 en zou als zodanig nog terugkeren in 1485, 1488 en 1491. De twee andere arbiters van deze zijde zijn onbekend. Misschien zijn enkele daders,

of alle, van buiten Oirschot afkomstig - denk aan de kaars, die in Eindhoven geofferd moest worden - en hebben zij arbiters uit hun eigen woonplaats gekozen. Dit vermoeden wordt nog versterkt doordat er geen sprake is van wijken of verbanning. Overigens zijn de namen aan het einde ook niet te ontcijferen.

Ook raadselachtig is de bedevaart naar Jabeke, waarvan de lezing evenwel niet zeker is. Jabeke is immers al bedevaartplaats niet. bekend. Misschien is Jabeke bedoeld als halverwege Sint-loost-op-zee. Bij afkoopbare bedevaarten gebeurde het wel meer, dat iemand tot een halve bedevaart veroordeeld werd.

Dat het vergiffenis vragen nog niet geregeld wordt, kan wijzen op een geringe bereidheid van de familie van het slachtoffer, om openlijk vergiffenis te schenken aan mensen, die men waarschijnlijk nooit meer zou ontmoeten.

Een zo volledige registratie van de afwikkeling als hier hebben we tjt nu toe niet gezien. In Oirschot was het natuurlijk wel algemeen bekend, als eigen mensen zo belangrijke afspraken als een zoen-accoord hadden volbracht. Buitendorpse mensen hadden meer reden, om een rechtsgeldig bewijs te vragen.

NOTEN.

12) Campinia, jrg. 12, nr. 45, blz. 82.

13) Zie begin der schepenprotocollen van de betreffende jaren.

nr. 10 1480 sept. 29.

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP HENRICK SCABROECK.

R.A.N.B., R.A. nr. 124, Oirschots schepenprotocol van 1480, ful.

SAMENVATTING.

Slachtoffer : Henrick Scabroeck

Daders Adriaen van den noren en zijn zonen:
Godevaert Adriaens van den Doren
Jan Adriaen van den C'Iren

Zoencommissie

namens het slachtoffer : Henrick Moei. Hauhrae[ken, schout
Meus die Mommen
Ari die Mommert
Dirck die Hoppenhrouwer

namens de daders : Henrick Beelarts, priester
Jan van Haren
Gerrit die Mommert
Ghysbrecht van Gestel, priester

Uitspraak.

A. Verzoening uitgesproken aan het begin.

B. Voorwaarden

1. materiële vergoeding

a. zoengeld : 225 gulden in drie termijnen
25 gulden extra, die al toegezegd waren door kanunnik Aert die Crom en Goessen van den Doren, priester, aan Emont Dirckssoen, rentmeester van Boxtel, voor het kind van het slachtoffer.

b. kosten van uitvaart (niet in een bedrag omschreven)

2. geestelijke genoegdoening

a. 1000 zielmissen

c. bedevaart : Rome door beide zonen

d. 4 kaarsen in Oirschot, Boxtel, Vught Sint-Lambertus en Gestel bij Eindhoven

f. houten kruis, te zetten in Kerkhof of Straten.

3. schulderkenning

a. vergiffenis vragen in de kerk te Oirschot

b. wijken : geen verbanning, wel wijken in herbergen.

AFWIKKELING.

Borgstelling voor de 225 zoengeld is bij de akte geregistreerd.

COMMENTAAR.

De families van slachtoffer en daders behoren tot de vooraanstaanden in Oirschot. Blijkens degenen, die optreden namens de familie Scabroeck, is deze verwant aan personen uit de families de Metser en Vos. Ook de rentmeester van Boxtel blijkt familie te zijn.

De familie van den Doeren is ter sprake gekomen bij zoen nr. 6. Er zijn geen aanwijzingen, dat er verband bestaat met de ruzie van destijds. Aert de Crom, kanunnik van Oirschot en Sint-Oedenrode, zal ook geparenteerd zijn geweest aan de van Doren's blijkens zijn toezegging. Goesen van den Doren hebben we tot nu toe niet ontmoet in Oirschot; misschien had hij een functie buiten die plaats.

De eerste drie arbiters van het slachtoffer zijn al meer opgetreden.¹⁴⁾ Dirck die Hoppenbrouwer was schepen geweest in 1466 en 1473. Henrick Beelarts is reeds besproken.¹⁵⁾ Jan van Haren en Gerrit die

Mommert zijn nieuw en verder onbekend. De priester Ghysbrecht van Gestel komt vanaf 1475 regelmatig voor in de protocollen. In 1479 was hij arbiter bij een civiele zoen,¹⁶⁾ hij was een der executeurs van het testament van kanunnik Henrick Vos¹⁷⁾ en waarschijnlijk was hij de kapelaan, die in 1495 werd aangeduid als "heer Ghysbrecht". 18)

wat de voorwaarden betreft, valt het op, dat het zoengeld buitengewoon hoog is: met het extra toegezegde bedrag 250 gulden. Ook het aantal zielmissen is erg hoog. Daartegenover wordt alleen van de zonen ieder één bedevaart geëist. De leeftijd van de vader zal een bezwaar gevormd hebben voor de voetreis naar Rome, die ook werkelijk geen kleinigheid was. De verschillende plaatsen, waar een kaars geofferd moet worden, zullen gekozen zijn, omdat daar familie van het slachtoffer woonde, hetgeen voor Bostel duidelijk is.

Nieuw is de eis tot het plaatsen van een kruis ter nagedachtenis van de overledene.

NOTEN.

14) Henrick Moel Haubraecken in nr. 9; Bartholomeus die Momber in nr. 1, Campinia, jrg. 12, nr. 45, blz. 66; Arnd den Mombar in nr. 4, id. blz. 79.

15) Campinia, jrg. 12, nr. 45, blz. 85.

16) Protocol 1479, fol 9° en 10.

17) Protocol 1498, fol. 16.

18) Protocol 1495, fol. XXII^v.

nr. 11. 1481 januari 23.

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP JAN GOEYART MATHYSOEN.

R.A.N.B., R.A. nr. 124, Oirschots schepenprotocol van 1481, fol. 9

SAMENVATTING.

Slachtoffer : Jan Goeyart Mathyssoen

Dader : Jan Peterssoen met anderen.

Zoencommissie

namens het slachtoffer : Henric Moel (Haubraecken), schout
Goyart Bock
Henrick van den Zande

namens de dader : Jan Gielis Backs soen
Jan de Wit
Dirck Jan Rolofssoen

Uitspraak.

A. Verzoening wordt niet uitdrukkelijk uitgesproken, maar alle deelnemers beloven, de zoenaafspraak gestand te doen.

B. Voorwaarden

1. materiële vergoeding

a. zoengeld : 24 gulden in twee termijnen

1. Pasen ; 2. Sint Jan

2. geestelijke genoegdoening

a. 350 zielmissen

1 dertigste

c. bedevaart : Rome

Trier ter beoordeling der zoencommissie

d. 5 pond was naar believen van de vader van het slachtoffer

3. schulderkenning

a. vergiffenis vragen wordt niet genoemd.

b. wijken : verbanning voor eeuwig uit Eindhoven en Oirschot
wijken in herbergen.

AFWIKKELING.

Borgstelling voor de helft van het zoengeld door Dirck Jan Rolofssoen, een der keersluyden, zoals in het accoord was afgesproken, is bij de akte aangetekend. Aansluitend daarbij is genoteerd een kwitantie voor algehele afwikkeling per 25 juni 1481, met uitzondering dan van de bedevaart, die tot "banen-dach", 1 oktober, kon wachten. Elders is een kwitantie gevonden voor betaling van de eerste termijn door Dirck Jan Rolofssoen. ¹⁹⁾

COMMENTAAR.

De keersluyden.

Ofschoon keersluyden, arbiters en peysmekers ongeveer dezelfde begripsinhoud hebben, is uit de tot nu toe bestudeerde zoen-accorden toch enige nuance naar voren gekomen. De indruk is, dat keersluyden personen zijn, die vanwege familierelatie of vanwege een natuurlijke autoriteit zich met de verzoening bezig houden, terwijl arbiters of peysmekers door de partijen van weerszijden uitdrukkelijk als neutrale commissarissen-ad-hoc zijn aangewezen.

Toch zijn keersluyden nooit de naaste verwanten van slachtoffer of dader. Deze naaste verwanten van het slachtoffer treden steeds op als "clegers van der doet". Ook de naaste verwanten van de dader treden apart op. Soms treedt de dader zelf op als partij, soms wordt hij vertegenwoordigd door

vader of broer(s).

In het geval van deze zoen wordt alleen gesproken over keerslyuden en niet over arbiters of peysmekers. A priori wordt zelfs afgesproken, dat een der keerslyuden borg zal blijven voor de helft van het zoengeld. Dit wettigt wel de conclusie, dat de vertegenwoordigers van de families - de schout is wel als vertegenwoordiger-ambtshalve van het slachtoffer te beschouwen - het onderling eens zijn kunnen worden en het niet nodig geoordeeld hebben neutrale arbiters aan te wijzen. Deze conclusie wordt nog versterkt doordat de verzoening niet van bovenaf wordt uitgesproken, maar als een onderlinge overeenkomst wordt geformuleerd. Behalve de schout zijn dan ook alle commissieleden onbekend.

De daders.

Reeds in de zoen-akte zelf wordt gezegd, dat Jan Peterssoen niet de enige dader is. Hij heeft de daad gepleegd "cum pluribus", met meerderen. Dezen komen echter in de akte niet voor. In een aparte verklaring, die aan het accord is toegevoegd, belooft Jan Peterssoen, dat hij, indien nodig, zal getuigen tegen zijn mededaders, van wie een hem een armborst (boog) en een pond groten heeft beloofd, als hij de schuld op zich zou nemen. Hij noemt daarbij ook de namen van zijn mededaders : Herbart Scepmen en Herman Dorser. Dit zijn voor Oirschot vreemde namen. Zijn de daders van buiten Oirschot? Uit Eindhoven?

NOOT.

19) Protocol van 1481, fol. 19.

Nr. 12.

1493 jan. 6/23.

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP JACOP JORDEN VOS EN OP WOUTER JANS VAN HEERBEECK.

R.A.N.B., R.A. nr. 126, Oirschots schepenprotocol van 1493, fol. ongenummerd vooraan.

want seker ongeval gesciet syn tusschen Jannen Wouterssoen van Heerbeek, die welck van leven ter doot bracht heeft Jacoppen Jordan Vos soen ende daerna Franck Jacobssoen van Esch, die mesmaker, ter doot bracht heeft wouteren Janssoen van Heerbeek saliger ghedachten, alsoe syn vergadert die partyen te beyden syden te weten her Daneel van Heerbeek ende Peter syn wittige brueder met Nonnen vrienden ende magen van hoere syden, daer sy voer geloven, ende Jordan Vos vorscreven ende her Henrick van Esch,

priester, met Nonnen vrienden ende magen, daer sy voer geloven ter andere syden ende hebben hen die voerscreven partijen te beyden syden verbonden, ghesubmitteert ende overgegeven in eerbaren mannen ende minlike seggeren te weten die voerscreven her Daneel ende Peter met synen vrienden ende magen in Peteren Pels ende Jannen van Oss ende die voerscreven Jordan ende her Henrick met synen vrienden ende magen ii Henricken van den Venne ende Rutgeren Janssoen.

Gelovende voert die selve partyen te beyden syden op soen ende vrede, soenbreeck ende vredebreck, ter sonen recht, dat sy vast ende stedich sellen houden onverbrekelyck allet 't ghene des by den voerscreven vier seggeren eendrachtelyck uitgesproken sal worden op woensdach na Sunte Anthonis dach nu naestcomende (23 januari) ende in gevalle of sy hon des niet en overcomen en conden, dat sy alsdan sullen mogen kiezen enen wittigen overman, geen partie synde.

Ende oft oeck ennighe van de seggeren daertoe niet gecomen ofte volstaen en conden, dat dan die partie daer die aen ontbreken sal, sal mogen in die stat kiezen ende nemen enen anderen, die macht sal hebben gelyck voer, sonder argelist.

Gescieden dese saken ende worden gedaen in 't jaer XIII^c XCIII sesse dagen in januario.

Getugen : scepenen in Oerscot, Daneel van Vlierden ende Jordan Ansemsoen van Lieveit.

Item daerna heeft Franck voerscreven geloeft voer scepenen van Oersnot te weten Daneel van Vlierden ende Rutger van den Stayacker aen handen Meeus Mombers als vorster ende diender onser alder genedigen heren in rechter eedstat op soenbreeck ende vrebreeck, ter sonen recht, dat hy vast ende stedich sal houden allen 't datghene dat by den voerseiden seggeren, gecoren ofte gecoren sellen werden, uitspreken sellen, ewelyck vast ende stedich te houden ende navolgende van dien, dat Jan van Os in den voer- genoemden compromis gecoren niet en heeft alhier mogen comen ende tot deser uitspraken te wesen, soe hebben die voerseide her Daneel met synen vriendden gecoren ende gebeden in die stat van Jannen van Os, Goyarden Grotartssoen van Os tot enen minliken segger na inhoud des compromis voerscreven, die welcke dat uitspreken ter beden van hon aengenomen heeft. Insgelycks soe geloeft wauter wouterssoen van Heerbeek voer hem ende voer Jannen synen brueder, te onderhouden in manieren voerscreven behouwelyck of Jan syn brueder die bevarden niet gaen en wilde, dat wouter daer niet in gehouden en sal syn die bevarden voer Jannen synen brueder te gaen mer die soene te houden voer hem ende synen brueder voerscreven. Daer getugen over dit voerscreven stonden als scepenen Daneel van Vlierden, Jacop Henrickssoen van Stryp.

Achtervolgende der submissien voerscreven soe is der voergenoemden arbiters hoer uitspraeck ende arbitrael sentencie.

In den iersten seggen sy dat dese voergenoemde partyen te beyden syden sellen wesen versuendt verleben op soenbrecke ende vrebreeck ende partyen toe beyden syden hulper ende sterker.

voert soe seggen die voergenoemde seggeren dat Jan Wouterssoen van Heerbeek als misdedergher van der doot Jacops Jordenssoen voerscreven doen sal ende doen doen ter lafenissen der sielen Jacops voerscreven die sielmissen ende cloestergewinnen, gelyck dat gewoonlick is na der lantsoenen, te weten vierdalf hondert sielmissen etc.

Item seggen voert die seggeren voerscreven, dat hy noch doen sal den vrienden ende maghen ter beternissen een bedevart Sunte Peters ende Pauwels tot Romen ende daeraf hon die weet hebbende ende daer sculdich sal syn te porren binnen eender maent daerna, aengesien synder uytlandicheit etc

Item seggen noch die seggeren voerscreven, dat Jan voergenoemd enen termyn van vyf jaren tot Oerscot gaen ofte keren en sal noch daer in eender mylen nae gaen ofte keren daer omtrent ende en sal Jan voerscreven oeck t'eynden die vyf jaren nummermeer comen oft verkeren in ennige herbergen, daer ennige van den vrienden ten vierden lede den voergenoemden Jacoppen aengaende commen sitten, soe varre als 't Jannen kenlick is ofte die kennisse gedaen wordt, tensy by consent van den selven vrienden aldaer soe sittende, dat hy alsdan ruymen sal etc.

Achtervolgende alnoch der submissien vorscreven soe is onse voergenoemden arbiters uitspraeck ende sententie dat Franck Jacopssoen van Esch, die mesmeker, als misdedergher van der doot wouters van Heerbeek doen sal ende doen doen ter lafenisse der sielen wouters voerscreven die sielmissen ende cloestergewinnen, gelyck dat gewoonlick is na der lantsoenen te weten IIIItc sielmissen etc.

Seggen alnoch voert die seggeren voerscreven dat Franck voerscreven alnoch doen sal den vrienden ende magen voerscreven ter beternisse een bedevart Sunte Peter ende Pauwels tot Romen ende een bedevart ten Heyligen Blode tot wilsenaken ende van dien twee bedevarden hen den weet te hebben ende goet bethoen van daer te brengen.

Ende daerna sal Franck sculdich syn te porren binnen eender maent daerna aengesien synder uytlandicheyt.

Item seggen noch, dat Franck voerscreven eenen termyn van sesse jaren tot Oerscot gaen ofte keren en sal ofte daer in eender mylen na te gaen ofte verkeren daer omtrent.

Ende en sal Franck voerscreven oeck t'eynden die sesse jaren nummermeer comen ofte verkeren in ennige herbergen daer ennige van den vrienden ten vierden lede den voergenoemden Wouteren aengaende, soe varre als 't

Francken kenlick is ofte die kennisse gedaen wordt, tensy by consent den selven vrienden ende magen aldaer soe sittende dat hy alsdan ruymen sal etc.

Item sal Franck vorscreven porren des anderen dages na der uitspraken gedaen by sonnenscyn die voergenoemde bevarden af te leggen ende te doen. Ende dese bevarden gedaen synde ende daeraf bethoen bracht hebbende, dat sy alsdan Jan ende Franck voerscreven des anderen dages by sonnenscyn ruymen sellen ende die voergenoemde jaren uut Oerscot te bliven in manieren voerscreven ende dat die jaren van den uutbliven alsdan ierst aengaen sellen ende bestaen ende den termyn uut geduerende.

Item soe wie van beyden partyen van des voerscreven is ennighe brieven hebben wil, die sal men hon verlenen tot synen cost.

nr. 12.

1493 januari 23.

ZOEN-ACCOORD VOOR DUBBELE MOORD OP JACOB JORDEN VOS EN WOUTER JANS VAN HEERBEECK.

R.A.N.B., R.A. nr. 126, Oirschots schepenprotocol van 1493, fol. ongenummerd vooraan.

SAMENVATTING.

Slachtoffer 1 : Jacob Jordan Vos
Dader : Jan Wouterssoen van Heerbeek

Slachtoffer 2 : Wouter Janssoen van Heerbeek
Dader : Franck Jacopssoen van Esch

Zoencommissie
namens de fam. van Heerbeek : Peter Pels
Jan van Os. Omdat deze echter niet kan komen wordt hij vervangen door Goyart Grotartssoen van Os
namens de fam. Vos en v.Esch : Henrick van den Venne
Rutger Janssoen

Uitspraak.

A. Verzoening uitgesproken aan het begin.

B. Voorwaarden

1. materiële vergoeding : hierover wordt niet gesproken.
2. geestelijke genoegdoening
 - a. voor beiden 350 zielmissen
 - c. bedevaarten : Jan Wouterssoen van Heerbeek : Rome

Franck Jacopssoen van Esch : Rome en
wilsenaken

Andere zaken komen niet aan bod.

3. schulderkenning

- a. vergiffenis vragen komt niet ter sprake vanwege wederkerigheid.
- b. wijken : verbanning : Jan 5 jaar uit Oirschot
Frank 6 jaar uit Oirschot
wijken in herbergen als gewoon.

AFWIKKELING.

Hierover is niets gevonden.

COMMENTAAR.

De voorbereiding van het accoord.

Deze dubbele moord moet een grote consternatie teweeg gebracht hebben in Oirschot: Jan, de zoon van Wouter van Heerbeek vermoordt Jacob, de zoon van Oorden Vos, daarna vermoordt Franck Jacops van Esch, die waarschijnlijk een oom was van het eerste slachtoffer, Wouter van Heerbeek, de vader van de eerste dader. Het gevaar voor een dorpsvete is lijfelijk aanwezig. De families Vos, van Esch en van Heerbeek hoorden tot de vooraanstaande families en hadden zeer wijde vertakkingen. Bij een blijvende ruzie tussen hen zou heel het dorp in rep en roer komen.

Het was zaak, om het sluiten van een zoen-accoord grondig voor te bereiden. Mijns inziens is dit vooral het werk geweest van Danel van Vlierden. Deze staat als getuige over beide voorbereidende stukken. Hij was ook bij uitstek de aangewezen man daarvoor. Algemeen werd hij als een verstandig man beschouwd, wat ondermeer daaruit blijkt, dat hij al vier maal gevraagd was als arbiter voor een zoen.²⁰⁾ Hij had een staat van dienst als regent van 30 jaar en was op het moment president-schepen.

De families Vos en van Esch, die zich zeer in het openbare leven bewogen, moeten hem zeer vertrouwd geweest zijn. Bovendien was Heilwig, een zuster van de vermoorde Wouter van Heerbeek, gehuwd met Danel van Petershem,²¹⁾ die weer aan hem verwant was.²²⁾

Op 6 januari 1493 liet men de families bij elkaar komen, om de arbiters aan te wijzen, maar ook om hen reeds van te voren te laten verklaren, dat zij de uitspraak van die arbiters zouden aanvaarden. De met name genoemde vertegenwoordigers van de familie van Heerbeek waren Danel²³⁾ en Peter, broers van de vermoorde Wouter en ooms van de eerste dader. De andere families waren vertegenwoordigd door Dorden Vos, vader van de vermoorde Jacob, en Henrick van Esch, broer van Franck, de dader van de tweede moord.²⁴⁾

De arbiters werden aangewezen; er werden maatregelen genomen voor het geval, dat een der arbiters niet zou kunnen komen - wat zich inderdaad later voordeed - en voor het geval, dat deze niet tot overeenstemming zouden kunnen komen. Zij mochten dan een neutrale overman benoemen. Dit alles werd voor alle zekerheid reeds schriftelijk vastgelegd.

Ook vlak vóór de vergadering van de zoencommissie werd nog het een en ander vastgelegd. Op de eerste plaats liet men Franck van Esch, de tweede dader, onder ede verklaren, dat hij zich aan de zoen zou houden. Er werd op schrift gesteld, dat een der arbiters, Jan van Os, niet kon komen en dat in zijn plaats benoemd was Goyart Grotarts van Os. Verder liet men Wouter, de broer van de gevluchte eerste dader Jan van Heerbeek verklaren, dat hij eventueel de verplichtingen van de zoen voor zijn broer op zich zou nemen, behalve de bedevaart, die opgelegd zou worden. Onmiddellijk daarbij aansluitend volgen dan de bepalingen van de zoen. Ofschoon er geen datum vermeld is, zullen we het geheel, gezien de afspraak op 6 januari, wel mogen stellen op 23 januari.

De arbiters.

Van de zijde van de familie van Heerbeek zijn vermoedelijk arbiters aangewezen van buiten Oirschot. Gezien de onbekende namen en de onmogelijkheid om te komen voor een van hen, lijkt deze conclusie gerechtvaardigd. In de bijzonder moeilijke omstandigheden lijkt me dit ook heel verstandig. De arbiters van de andere zijde zijn ons reeds bekend uit zoen nr. 9, waar zij als zittende schepenen arbiter waren. Vermoedelijk waren zij toen de oudste zittende schepenen, zij komen in de rij der schepenen immers onmiddellijk na de president-schepen. Rutger Janssoen is later ook niet meer als schepen teruggekeerd, Henric van den Venne nog wel, nl. in 1484, 1487 en 1490, maar daarna treedt ook hij niet meer als schepen op. Het was natuurlijk heel verstandig, om bezadigde en ervaringsrijke personen te kiezen, die buiten de actuele politiek stonden. Het zou immers zaak zijn, een gematigd en wijs besluit te nemen.

De bepalingen.

Als men zou zijn gaan praten over zoengeld, zou men waarschijnlijk terecht gekomen zijn in een langdurig wikken en wegen en touwtrekken. Er moest dan toch wederzijds betaald worden en elk verschil in bedrag kon moeilijkheden veroorzaken. Het is daarom wijs, totaal van zoengeld af te zien. Eveneens wijs is het, af te zien van vergiffenis vragen, offeren van kaarsen en andere zaken, die alleen maar aanleiding tot wrijving kunnen geven. Wel wordt van beide partijen gelijkelijk gevraagd het laten doen van 350 zielmissen, wat tot tweemaal toe uitdrukkelijk gemotiveerd wordt als rechtsgeldig gebruik "gelyck dat gewoonlic is na der lantsoenen".

Toch zal er een verschil moeten zijn in strafmaat. Franck is van een oudere generatie en heeft gehandeld uit wraak. De zwaardere straf daarvoor komt tot uiting in een extra bedevaart naar Wilsenaken en in de verbanning, die voor hem een jaar langer zou duren. Voor Franck zal dit betekend hebben, dat hij zijn bedrijf, de mesmakerij, moest overplaatsen en met zijn gezin moest verhuizen.

Ook de vertrektermijn voor de bedevaart valt buiten de gebruikelijke Oirschotse orde, die gewoonlijk zes weken was. Jan krijgt, omdat hij buitenslands is, een maand de tijd, maar Franck moet daags na de uitspraak bij het aanbreken van de dag verdwijnen. Voorwaar geen kleinigheid. Een voorbeeld van een uitspraak, die streng en toch gematigd is en node loze irritatie vermijdt. Ter navolging voor informateurs.

NOTEN.

- 20) In zonen nrs. 1, 4, 5, 6.
- 21) Protocol van 1492, fol. 20.
- 22) Campinia jrg. 12, nr. 45, blz. 67.
- 23) Dane van Heerbeek was priester, maar had als zodanig waarschijnlijk een functie buiten Oirschot; behalve in dit zoen-accord is hij vóór 1500 slechts één keer in Oirschot naspeurbaar. Prot. 1492, fol. 20.
- 24) Henrick van Esch, priester, heeft een belangrijke plaats ingenomen in het openbare leven van Oirschot. Wij zullen aan hem een aparte beschouwing wijden.

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK
ZEELST - VELDHOVEN - BLAARTHEM

(uit: Rechterlijk archief veldhoven no. 9)

vervolg op CAMPINIA 12e jaargang, nr. 45, blz. 91-98.

744.a. 21-3-1619 blz. 415/1

Een arbitragecommissie doet uitspraak in een geschil tussen Adriaen Anssems enerzijds en Willem Willemszoon anderzijds over schadeloosstelling van Heylken, dochter van Willem Willemszoon, bij wie Adriaen een kind heeft verwekt. De commissie heeft bepaald dat Adriaen Anssems voor de opvoeding van het kind 64 gulden moet betalen, te voldoen in twee termijnen.

schepenen : Michiel Pauwels en Michiel Dionijssen.
(arbitrage commissie : Frans Hendricx, schepenen, Joost Janssen, Hendrick Janssen, Michiel Pauwels, Michiel Dionijssen en jr. Jan Pallas van der Sterre, overman).

744.b. 22-3-1619 blz. 417/1

Willem Willemszoon en zijn dochter Heylken enerzijds en Adriaen Anssems anderzijds beloven zich aan de uitspraak van de arbitragecommissie te houden.

schepenen : Michiel Pauwels en Aert Wilborts.

744.c. 23-3-1619 blz. 417/2

Willem Willemszoon en Heylken enerzijds en Adriaen Anssems anderzijds beloven elkaar over deze zaak niet meer lastig te vallen.

schepenen : Michiel Pauwels en Aert Wilborts.

745. 14-5-1619 _____ blz. 417/3

Hendrick Roeloffs van Lijshout namens zijn zoon Roeloff enerzijds en Willemken Joosten anderzijds zijn een schikking overeengekomen over het kind dat Roeloff bij Willemken heeft verwekt. Roeloff belooft om zijn hele leven lang het kind te onderhouden. Willemken ontvangt nog 6 gulden voor het afstaan van haar kind.

schepenen : Michiel Pauwels en Aert Wilborts.

746. 10-8-1619 _____ blz. 418/1

Peeter Ariaens Schellens verklaart mede uit naam van de mede-erfgenamen

van Hildeken, weduwe Wouter Mastelmaker, dat Adriaen Janssens de som van 50 gulden heeft betaald die hij nog schuldig was aan Hildeken.
schepenen : Michiel Pauwels en Aert Wilborts.

747. 31-10-1619 blz. 418/2

Antonis Antoniszoon verlenkt de lening van Peter Peters met één jaar.
schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.

748.a. Zo.ve. 27-11-1619 blz. 418/3

Peeter Peeters, Pauwels Janssen, Evaert Aertszoon en Frans Franssen, kerkmeesters, Hendrick Janssen en Lodewijck Hendricx, heiligegeestmeesters, en Cornelis Janssen en Jacop Tielemans, schepenen van Veldhoven, beloven uit naam van het hele dorp aan Jenneke, dochter van Pauwels Mathijssen op Maria Lichtmis 1627 de som van 700 gulden te betalen, mét een jaarlijkse rente van 5%.

schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.
In margine : Over het eerste jaar hoeven ze maar de helft van de rente te betalen.

748.b. 27-11-1619 blz. 419/1

Lambert Janssen belooft jaarlijks aan Jenneke Pauwels Mathijssen de som van 3 gulden te betalen.

schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.
In margine : Deze belofte is te niet gedaan met consent van de erfgenamen van Jenneke op 22 december 1653.

749. z.d. _____ blz. 419/2

Anthonis Adriaens alias Mombaerts belooft aan Alit, weduwe Dierick Peeters Vercoijen over drie jaar een bedrag van 250 gulden te betalen met een jaarlijkse rente van 6%.

schepenen : Dierick van Hove en Andries Hendricx.
In margine : Deze belofte is met instemming van Alit Diericx gecasseert.

750. 18-12-1619 _____ blz. 419/3

Jan Hendricx belooft op Maria Lichtmis 1627 aan Jenneke Pauwels Mathijssen 100 gulden te betalen met een jaarlijkse rente van 6%.

schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.
In margine : De 100 gulden inclusief de rente is betaald op 3 februari (1627).

751. 24-12-1619 blz. 420/1

Lijsken, weduwe van Dries Leunus en haar zoon Leunus beloven aan Tonisken Peeters te betalen de som van 32 gulden op 24 december 1620, ter aflossing van een lening.

schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove.
In margine : De 32 gulden is aan Tonisken voldaan op 27 augustus 1623.

752. Zo.ve. 4-12-1619 blz. 420/2

willemke weduwe van Cornelis Peeters en haar voogden Peeter wouters en Hendrick Janssen hebben overgedragen aan Jan Niclaessen een stuk land, gelegen in Zonderwijk aan de Heyberch (belendende percelen: de gemeynt, Peeter Aertsz. de Simpele). De last die er op berust is een halve stuiver cijns, te betalen aan jr. De Borchgrave, heer van Oerle.

schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.

753. Zo.ve. 4-12-1619 blz. 402/3

willemken, weduwe van Cornelis Peeters heeft bovendien overgedragen aan Jan Niclaessen een perceel land genaamd de Halve Bocht ook gelegen in Zonderwijk (belendende percelen : wed. Peeter Jacobs, Willem Peeters).

schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.

754. 30.12.1619 blz. 421/1

Jacob Dierick Hovelmans belooft aan Hendrick Dierick Hendricx op Maria Lichtmis 1622 25 gulden te betalen met 20 stuivers rente.

schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.

755. 20-1-1620 blz. 421/2

Corstaen Hendricx verklaart dat Michiel Hendricx van de Hersse de achterstallige rente groot 50 gulden heeft betaald.

schepenen : Jacop Tielemans en Cornelis Janssen.

756. 9-1-1620 blz. 421/3

Jan Niclaessen belooft aan Catharina, dochter van Hoogaert Jan Hoogaerts op Maria Lichtmis 1621 de som van 212 gulden te betalen, waarmee aan de belofte die Peeter Cornelis aan Hoogaert Jan Hoogaerts op 6 februari 1587 heeft gedaan, is voldaan.

schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.
In margine : Aan deze belofte is voldaan op 29 februari 1625.

757. 9-1-1620 blz. 421/4
Jan Nicolaessen belooft aan Antonis Aenraets op Maria Lichtmis 1623 te betalen de som van 118 gulden.
schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.
In margine : Aan deze belofte is voldaan op 31 januari 1626.
758. 9-1-1620 blz. 422/1
Jan Nicolaessen belooft aan Dingen, weduwe Adriaens te betalen op Maria Lichtmis 1623 de som van 150 gulden, met een jaarlijkse rente van 6%.
schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.
759. Zo.Ve. 23-1-1620 blz. 422/2
Jr. Floris van Eyck, heer van Nuenen, etc. heeft overgedragen aan Peeter Jan Lemmens een hoeve met omliggend land gelegen in Zonderwijk, genaamd 't Schoet, welke Lijbrecht Janssen in pacht heeft. Jr. van Eyck heeft deze hoeve eertijds van Mercelis van Casteren gekocht. De lasten die er op berusten zijn grondcijs jaarlijks te betalen aan de prelaat van Echternach, vier pond aan het convent van Baseldonck in Den Bosch en een halve braspenning aan de heer van Oerle.
schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.
760. 23-1-1620 blz. 423/1
Peter Jan Lemmens en zijn broer Jan hebben 450 gulden geleend van jr. Floris van Eyck, tegen 6% rente. Ze beloven deze som terug te betalen op Maria Lichtmis 1621.
schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.
In margine : Het bedrag is terugbetaald op 12 februari 1622.
761. Zo.Ve. 23-1-1620 blz. 423/2
Peeter Jan Lemmens heeft aan verscheidene personen grond overgedragen:
a. aan zijn broer Jan:
- huis en aangelag, gelegen aan de Cromstraet te Zonderwijk (belendende percelen: Jenneke Janssen, de gemeijn straet, wed. Bartel Hendricx)
een perceel in de Schootacker (belendende percelen: Wierick Hendricx, Jenneke, wed. Faes Bogaerts
- een weiland aan de Goorstraet (belendende percelen: Jenneke Janssen, Frans Franssen, de Goorstraet).

- De last die er op berust is een bedrag van 100 gulden te betalen aan jufr. Petronella van Eyck.
- b. aan Jacop Peeters:
- een perceel in de Schootacker (belendende percelen: Jan Janssen, Dierick Peeters, Bartel Hendricx).
- c. aan Peeter Janssen, schoolmeester in Den Bosch:
- een perceel genaamd het Sestersaet, gelegen in de Schootacker (belendende percelen: Wierick Hendricx, Dierick Peeters, Wilbort Janssen).
schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.
762. 11-10-1619 blz. 425/1
Goyaert Jooris belooft te betalen aan Mayke, echtgenote van Aert Lathouwers de som van 80 gulden ter aflossing van een lening.
schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove.
In margine : Goyaert Jooris heeft dit bedrag betaald op 1-12-1623.
763. 12-11-1619 blz. 426/1
Peeter Lambrechts en zijn broer Aert beloven jaarlijks op 12 november aan Jannen Pauwels 6 gulden te betalen uit naam van de weduwe Hendrick Jan Bliccx.
schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove
764. 22-1-1620 blz. 426/2
Jan Dierick Hermans belooft op Maria Lichtmis 1626 aan Jannen Pauwels de som van 100 gulden te betalen met een jaarlijkse rente van 64%. Hendrick Dierick Blickmakere staat borg voor deze belofte.
schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove.
765. 6-2-1620 blz. 426/3
Willem Anthonis belooft op Maria Lichtmis 1621 aan Hendrick Sijmons te betalen de som van 53 gulden en 2 stuiver.
schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove.
In margine : Aan deze belofte is voldaan door betaling van de som aan Hendrick Hendricx, zoon van Hendrick Sijmons op 12 december 1652, in presentie van secretaris Frans Janssen.
766. 5-10-1619 blz. 427/1
De erfgenamen van Aert Wouters vanden Doijlegger, te weten Jan Michiels-

zoon, als echtgenoot van Judith, Jan Hendricx, als echtgenoot van Anneke en Jan Aerts, dragen aan Aert Korstiaen Hendricx een beempd aan de Dommel over, zoals op 2 september 1596 voor de schepenen van Zeelst was overeengekomen.

schepenen : Jacob Tielemans en Nelis Jan Joosten.

767. 12-11-1619 _____ blz. 427/2

De voogden van Peeter Aerts de Simpele, te weten Frans Adriaens en Jan Jacops, enerzijds en Peeter wouters, Henrick Janssen, als voogden van de kinderen van wijlen Cornelis Peeters, en Anthonis Willems, vader van Willemke, weduwe van Cornelis Peeters, anderzijds, zijn een minnelijke schikking overeengekomen over de goederen, nagelaten door Aert Hogaerts. Peeter Aerts doet hierbij afstand van zijn erfdeel waarvoor Willemke en haar kinderen 28 gulden betalen.

schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.

768. 6-12-1619 _____ blz. 428/1

De schepenbank doet een uitspraak in het geschil tussen Aert Peeters enerzijds en Willemke, weduwe Cornelis Peeters anderzijds over de nagelaten goederen van Mariken, dochter van Peeter Heuvelmans, moeder van Cornelis en Aert Peeters.

Willemke moet aan Aert 10 gulden betalen, waarmee het erfdeel van Aert aan Willemke en haar kinderen toevalt.

schepenen : Jacob Tielemans en Cornelis Janssen.

769. 27-12-1619 _____ blz. 429/1

Peeter Anthonis heeft mede uit naam van zijn moeder Marie Henrick Thomas, en zijn broer en zusters, overgedragen aan Marcelis Cornelis hun aandeel in de erfenis, nagelaten door wijlen Hendrick Thomas.

schepenen : Jacob Tielemans en Cornelis Janssen.

770. Zo.Ve. 3-2-1620 _____ blz. 429/2

Jan Evaerts belooft jaarlijks op Maria Lichtmis te betalen aan Jenneke Pauwels Matijssen 6 gulden als cijns voor een hoeve met aangelag, gelegen in Zonderwijk, aan de Lichtstraat (belendende percelen : Jan Bastiaens, Jan Hanssen, de Loop, Lichtstraat).

schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.

771. Zo.Ve. 3-2-1620 _____ blz. 430/1

Henrick Evaerts belooft jaarlijks op Maria Lichtmis te betalen aan Jenneke Pauwels Matijssen eveneens 6 gulden voor een huis met aangelag, gelegen in Zonderwijk, aan de Heyberch (belendende percelen : Faes Hendricx, Jan Hendricx, de gemeijnt), voor een akker ook aan de Heyberch gelegen (belendende percelen : Jan Claes, Jan Hendricx, de kinderen van Hendrick Pauwels) en voor een perceel genaamd het Hanssen Bochtje (belendende percelen : Faes Hendricx, Willem Peeters, Cornelis Jacobs).

schepenen : Jan Jacobs en Cornelis Janssen.

In margine : Deze belofte is gecasseert met toestemming van Frans Pauwels op 24 januari 1622.

772.a. 24-2-1620 _____ blz. 431/1

Jan Peeters, Geeraardt Peeters, Willem Willemszoon, Antonis Peeters en Aerdt Peeters, erfgenamen van Peeter Adriaens en zijn vrouw Digna, beloven mede uit naam van de minderjarige kinderen van wijlen hun broer Arien Peeters, dat Jan Peeter Bumiëns de goederen, die hun moeder volgens haar testament van 17 februari 1619 aan hem heeft overgedragen, kan houden.

schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove.

772.b. 24-2-1620 _____ blz. 432/1

Jan Peeter Bumiëns belooft op 1 oktober aanstaande aan Antonis Peeters en Aerden Peeters 50 gulden te betalen.

schepenen : Andries Hendricx en Dierick vanden Hoven.

In margine : De 50 gulden zijn aan Aerden betaald op 6 oktober 1620.

772.c. 24-2-1620 _____ blz. 432/2

Jan Peeter Bumiëns belooft aan Geeraerden Peeters op 24 februari 1621 200 gulden te betalen, met 6% rente.

schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove.

772.d. 24-2-1620 _____ blz. 432/3

Jan Peeter Bumiëns belooft aan de kinderen van Ariën Peeters op 24 februari 1621 100 gulden te betalen met 6% rente.

schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove.

In margine : Het volledige bedrag is betaald op 16 december 1625.

773. 22-9-1619 _____ blz. 432/4

Jan Hendricx belooft aan Jacop Avelmans op Maria Lichtmis 1621 te betalen

de som van 50 gulden met een jaarlijkse rente van 64%.
schepenen : Michiel Dionijssen en Frans Hendricx.

774. 26-9-1619 _____ blz. 433/1

Geeraert Aertsz. doet afstand van een dries genaamd de Oude Hoffstadt, gelegen op het Horenven te Zeelst, ten behoeve van Deert en Alit Peeters.
schepenen : Michiel Dionijssen en Michiel Pauwels.

775. Z. 26-9-1619 _____ blz. 433/2

Aerd Lamberts Aertszoon belooft te betalen aan Segeren Hendricx en Jan Hendricx, heiligegeestmeesters in Zeelst, ten behoeve van de armen op Maria Lichtmis 1620 de som van 100 gulden, welke door Matheus Franssen en zijn vrouw Anneke aan de Tafel van de Heilige Geest in Zeelst is gelegateerd.

schepenen : Michiel Dionijssen en Michiel Pauwels.
In margine : Deze belofte is te niet gedaan d.d. 1 mei 1627 met instemming van Dirck Jacobs, heiligegeestmeester, en het geld komt voortaan weer aan Aert Jan Aerts.

776. 25-4-1620 _____ blz. 433/3

Jan Willem Vreyssen belooft aan Anna, weduwe Henrick te betalen de som van 50 gulden op Maria Lichtmis 1623, met een jaarlijkse rente van 3%. Hiermede zijn alle voorgaande beloftes vervallen.

schepenen : Andries Hendricx en Dierick van den Hove.
In margine : Andries Govaerts, echtgenoot van Jenneke Hendricx verklaart dat aan bovenstaande belofte is voldaan op 21 februari (1629).

777. Zo.Ve. 6-2-1620 _____ blz. 434/1

Anna, weduwe van Jan Aert Francen heeft samen met de voogden van haar kinderen aan bestuur en ingezetenen van Zonderwijk overgedragen een visvijver genaamd het Rincven, gelegen in de Locht, die Aert Francen eertijds heeft gekocht.

schepenen : Jan Jacobs en Jacop Tielemans.

778.a. Zo.Ve. 24-4-1620 _____ blz. 434/2

Frans Adriaens en Jan Jacobs, voogden van Peeter Aerts de Simpele hebben overgedragen aan Lambert en Hendrick Janszoon:
- een huis met aangelag gelegen in Zonderwijk, aan de Heyberch (belendende percelen.: Willem Peeters, Jan Claes, kinderen Jan Janssen van

Knechsel, de gemeent, Cornelis Jacobs).

- een perceel genaamd de Achterste Dries, gelegen in Zonderwijk (belendende percelen : Willem Peeters, kinderen van Jan Janssen van Knechsel).
- een perceel gelegen in de Bocht (belendende percelen : Jan Claes, Lambert Janssen, weduwe Peeter Jacobs, Hendrick Aertszoon)
- een beempd (belendende percelen : weduwe Jacob Hendricx, de Aa, Willem Janssen).

De last die er op berust is een cijns van 11 oort.
schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.

778.b. Zo.Ve. 24-4-1620 _____ blz. 435/1

Lambert en Hendrick Janssen beloven aan Peeter Aerts de Simpele voor het voorgaande transport 718 gulden te betalen op Maria Lichtmis 1623 met een jaarlijkse rente van 6*%.

schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.
In margine : De som is betaald op 29 februari 1625.

778.c. Zo.Ve. 24-4-1620 _____ blz. 436/1

Lambert en Hendrick Janssen beloven ook om op Maria Lichtmis 1621 aan Alit Dieric Vercoijen 53 gulden te betalen en aan Matheus wouters 29 gulden, zoals indertijd was beloofd voor de schepenbank van Zurmont.

schepenen : Jan Javobs en Jacob Tielemans.

778.d. Zo.Ve. 24-4-1620 _____ blz. 436/2

De voogden van Peter Aerts de Simpele, te weten Frans Adriaens en Jan Jacobs, hebben aan de Heiligegeestmeesters van Veldhoven beloofd om 325 gulden te schenken, afkomstig van het geld dat ze van Lambert en Hendrick Janssen krijgen.

schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.
In margine : Aan deze belofte is voldaan op 18 februari 1625.

779. Zo.Ve. 24-4-1620 _____ blz. 436/3

Jan Jan Hanssen heeft overgedragen aan Geeraerd Peeters een perceel land gelegen in Zonderwijk (belendende percelen : Anneke Jans, alias Vlas, Jan Peeters, de gemeynstraat, de verkoper).

schepenen : Jan Jacobs en Jacob Tielemans.

780. Zo.Ve. 5-3-1620 _____ blz. 437/1

Jacob en Jan Janssen, zonen en erfgenamen van Jan Janssen hebben met hun

- voogden Jacob Diericx en Jan Jacobs overgedragen aan Lijbrecht Janssen:
- een huis met aangelag (belendende percelen : de kinderen van Jan Jacobs, Aert Franssen, de gemeynt, de loop).
 - een perceel genaamd het oerlevelt (belendende percelen : de straat, Peeter Janss, Aert Franssen).
 - een bocht genaamd de Rester met het aangrenzend heiveld (belendende percelen : Jan Hendricx, Jan Jacobs, Peeters, Jan Faessen).
 - een beempd genaamd de Voortbeempd (belendende percelen : de kinderen Jan Jacobs, Jan Faessen, Laureys Damen).
 - een beempd genaamd de Aa beempd (belendende percelen : Jan Wouters, de Aa, de gemeynt, land van de abdij van Postel).
 - een akker genaamd de Dry Spynsaet (belendende percelen : Aert Franssen, Pauwels Peeters, Berbel Hendricx, Dierick Peeters).
schepen : (Jan) Jacobs.

(wordt vervolgd)

III. Een oude traditie zet zich voort door de
jaarlijkse Hoogmis bij de H. Eik
door Toke van de Ven - Lommers

Een dag in mei, een hemel blauw
Een dag van Onze Lieve Vrouw
Haar beeldje in ons midden
Oude traditie zet zich voort
In 't Oirschots mooie pelgrimsoord
Veel mensen komen bidden.

Men schaart zich om de beeltenis
Van haar die Oirschots Moeder is
Om bij die Lieve Vrouwe
Met Cantorij en Harmonie
Te vieren saam de Eucharistie
Men bidt in vol vertrouwen.

Een prachtige belevenis
In 'n wereld die vol tweedracht is
Laat ons Maria vragen:
"Behoed ons voor die oorlogswolk
Schenk vrede aan dit trouwe volk
Bescherm het alle dagen."

WAAR ZIJN ZE GEBLEVEN

door Toke van de Ven - Lommers

Waar is hij gebleven
De Brabantse man
De hele dag werkend
Voor z'n groot kinderspan ?

Waar is zij gebleven
De Brabantse vrouw
Met haar groot aantal kinderen
En altijd in touw ?

Waar is zij gebleven
De Brabantse jeugd
Die leefde zoals vroeger
In eer en in deugd ?

Er is wat veranderd
Vernieuwd, voor mijn part
Wat wél is gebleven
Is ons Brabantse hart !!!

N.B. Eerder verschenen in "In het Lommer van de Kempen",
door Toke van de Ven-Lommers en Leentje van Kempen.

1 v. DE UITBREIDENDE VEENDEKKEN ALS BELANGRIJK
HISTORISCH-GEOGRAFISCH GEGEVEN.

door Drs. H.J.M. Thiadens

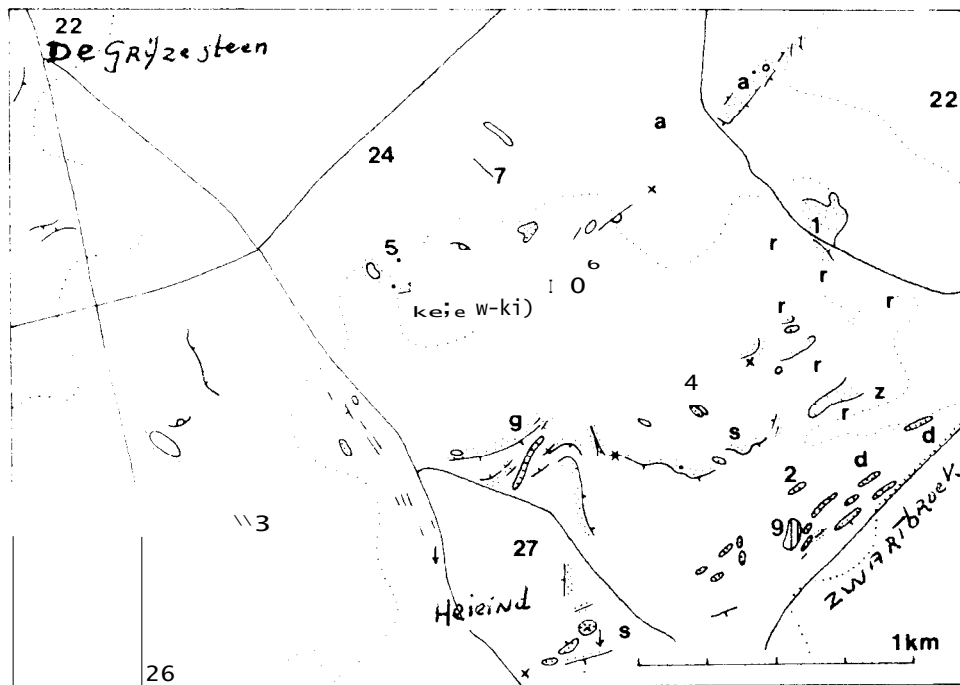
In alle hoge bos- en heidegebieden van Nederland en aansluitend Belgisch gebied vindt men reliëfvormen, die mede in verband met hun ligging ten opzichte van elkaar en hun omgeving mijns inziens kunnen worden gerekend tot het soort geomorfologische verschijnselen, karakteristiek voor gebieden, waar min of meer door veen ingesloten water veel materiaal transporteerde. Het betreft hoofdzakelijk ronde tot ovale depressies, geul(system)en, troggen, dalachtige laagten en kleine, veelal rugvormige en ook vaak sterk asymmetrische hoogten. (Zie de bijgevoegde kaart van het gebied tussen Vessem en Netersel.)

Noordelijk van het Zwartbroek (onderdeel van het kleine Beerse dal) vindt men in een relatief hooggelegen bosgebied nogal wat kleine heuveltjes en geulen met een richting WZW-ONO. De naam Zwartbroek wijst op de aanwezigheid van veen. Er heeft zich dus in het verleden een veenbult gevormd in het Zwartbroek, Het veen kroop tegen de hoogte op, waardoor het grondwater in deze hoogte ging stijgen Het veen verhinderde immers, dat het water in het relatief hooggelegen zandlichaam uit kon treden in de richting van het Beerse dal. Regenwater, smeltwater van de sneeuw, water van de veenbult en het al maar stijgende grondwater op de hoogte noordelijk van het Zwartbroek ging zich dus op een gegeven ogenblik op dit hogere terrein bewegen. De geulruggen en geulen zijn de stille getuigen van deze gebeurtenis.

In de bosrijke zone noordelijk van Heiend, westelijk van de weg Heiend - De Grijze Steen vond ik ook een reeks geulen, die de hoogte volgen en dus bovenop de hoogte en in de flanken van deze hoogte voorkomen Juist westelijk hiervan buigt de hoogtelijn van 25 m in naar het ZZO. Dus in deze inbuiging d.w.z. in deze laagte ontwikkelde zich weer een lokale veenbult, zodat water gedwongen werd op een relatief hoog niveau zich een uitweg te zoeken langs de veenbult. De weg was niet gebaad zodat dit water niet overal even snel kon gaan Op plaatsen waar het gemakkelijker ging trad erosie op en krijgen we geulen.

Bij Heieinden buigt de hoogtelijn van 25 m in naar het zuiden. Vanuit deze laagte breidde het veen zich in horizontale en verticale richting uit. Vanaf cijfer 6 zien we dan ook een reeks geulen naar g gaan, die met elkaar ongeveer een halve cirkel beschrijven. Dus ook hier op relatief wat grotere hoogte zocht het water zich een weg langs de uitbreidende veenbult.

VEREENVOUDIGDE WEERGAVE VAN HET RELIEF IN EEN DEELS MET BOS EN HEIDE
BEGROEID GEBIED TUSSEN VESSEM EN NETERSEL.

1. relatief hooggelegen terrein
2. markante hoogte
3. steile helling
4. minder steile helling
5. een of meer kleine ronde tot ovale depressies
6. grotere depressie
7. een of meer kleine geulen
8. weg
9. vijver

- a. grillig reliëf, niet of slechts zeer ten dele veroorzaakt door recente verstuingen
- d. grillig reliëf, veroorzaakt door recente verstuingen
- g. kleine groeve
- r. voorzieningen ten behoeve van de verblijfsrecreatie
- s. stortplaats
- x. vergraven terrein
- l. afgegraven terrein
- * markant rond, waarschijnlijk kunstmatig bergje.

De hoogtelijnen van 22,5 en 25 meter boven N.A.P. zijn weergegeven door stippels. Bovendien werd van een aantal punten de hoogte in meters boven N.A.P. vermeld.

KOM 6 kan men dan beschouwen als een neer. De kommen bij 5 kunnen ontstaan wanneer daar het veendek een hoogte bedekte. Het zandlichaam was dan bezet met water en van boven afgesloten door veen. Door een trilling kwam het omvallen van een boom, komt dan het zand in beweging en ontstaan de eelen te vergelijken met wat gebeurt met een zandlichaam, dat veel zand bevat en afgesloten is door een asfaltdek. Door het verkeer ontstaan daar trillingen en opdouigaten in het wegdek. Het is ook denkbaar dat het stijgenoe grondwater in de winter een ijslens werd, die de grond opdrukte, waarna er barsten ontstaan, waardoor het zonlicht de lens weer kon doen smelten.

Men krijgen dan eigenlijk een piggcruine maar dan een die zijn ontstaan vooral te danken heeft dan het veer eat verantwoordelijk is voor het stijgende grondwater. Ik zou in dat geval willen spreken van een veeningone. Al met al is het duidelijk - ik kan zo honderden voorbeelden aanvoeren dat er oorspronkelijk in Noord-Brabant. zeer veel veen is geweest,

Het gebied van de Oosterwijkse vennen en de Kampina vertoont eenzelfde morfologie. Zo ook in Boxtel op het landgoed Zegenrode. Zeer fraai is dit ook te bewonderen op de Nieuwe Heide te. Best. Zie ook de omgeving van het 'rouwven te wintelré en zuidelijk van Middelbeers, westelijk van het Kromven. Oosterhout en Rijen liggen in het westen.

Naast deze lokale veenbulten vond ik aanwijzingen, dat in het noorden van de provincie uitgestrekte veendekken zijn geweest, die opklommen tot een hoogte van 7+ m NAP. Zo vond ik te Oosterhout en te Rijen een tweetal.

De dalen te droge dalen omgeven door de hoogtelijn van 7+ m. Deze dalen laten een inbuiging zien in de hoogtelijn van 5 m. Ze wijzen slechts op een korte erosieperiode toen het veen daar tot 7+ m was opgeklommen. 't Grondwater steeg en uiteindelijk ging er water van het zand over het veendek verloren.

Het veendek moet gekomen zijn tot aan de Lage Haansberg te Gilze. Ook in de naam Gilze (Gil geel) komt de nabije grens veen/zand tot uitdrukking.

Bij Kasteren bij Liempde en Schijndel vond ik ook dergelijke korte dalen op de hoogtelijn van 74 m en bovendien de namen : Savendonk, lees Nellenk; zavel komt van sabelum . zand en Geelders of Gilders (Gil .

l) en het toponiem Borne bron op de oude grens veen/zand. Kasteren dus niet alleen bij de rivierovergang, maar tevens op de grens veen/zand. Zo ook Hermalen. Deze grote veendekken maken duidelijk, dat de benamingen van de Noord-Brabantse beken en rivieren in de oudheid van benaming zijn geweest om de Maas te bereiken. Namen met her in het grote gebied brengt men wel in verband met het Frankische leger. Bij de molen en Herlaer (bij vught) moet ik hier ook aan denken net als trouw, bij de vroentenaam Herstal bij Overa niet ver van Tichelt (Rijsbergen)

en te Terheyden bij Hartel of Hertel aan de Mark, waar ook de Spino-laschans lag.

Een oude weg van Meyel over Bakel via Uden, Oss naar Lith lijkt mij zeer waarschijnlijk, omdat deze horst rijk is aan grind, de westflank niet met veen werd overdekt en de hoogte doorloopt tot de Maas. Pas oostelijk van Deurne kennen we een Treurenberg, wat mijns inziens wijst op het uittreden van het water uit die hoogte toen daar het veendek verdween. Pas oostelijk van Gemert kennen we de Spreng en NO van Zeeland de Kreitsberg. (Dit duidt op het "tranen" van deze hoogte toen het veen van de Graspeel er verdween). Even noordelijk van Kasteren bij Liempde komt men weer boven de 71 m.

De Maastrichtse weg of straat te Boxtel heeft een oost-west richting. Noordelijker wordt het lager dan 71 m. Archeologisch interessant lijken mij daarom De Schoonberg, De Langenberg, restant Selissenwal, Venrode, Zegenrode, de Hogert en de oude kern van Boxtel. Te Zegenrode werd het me duidelijk, dat een aantal natuurlijke geulen gebruikt waren als verkeersbaan. We mogen dus denken aan een route Esch-Selissen-via de landgoederen naar St. Michielsgestel.

Een reeks geulen aan de oostzijde van het Langvencomplex zijn ook duidelijk voor het verkeer gebruikt. Het verkeer heeft er voor de nodige verstuviging gezorgd. Deze baan of karrespoorbaan kon ik zuidelijk van het wilhelminakanaal vervolgen tot de Mensfoort. Ook zuidelijk van het kanaal waren vroeger veel vennen. De geulen ontstonden door de veenbultenactiviteit en hebben richting gegeven mijns inziens aan het verkeer. Te denken valt aan een oude verbinding : Eindhoven (woensel) Mensfort (voerde door het Ekkersrijt) - oostzijde Langvencomplex - Vleut - Liempde - Kasteren

Langenberg - Heult - weg tussen Venrode en Zegenrode-Hal. Bij Heult ligt een opvallend hoog stuifduin, die men al van verre kan zien. Kortom de aandacht voor de microreliëf, dat we niet vinden op de topografische kaarten maar slechts in het landschap maakte me duidelijk, dat zich eens heel wat veen in Noord-Brabant heeft ontwikkeld. Het beschreven microreliëf is een indicatie voor hoever dit gekomen is. Het gebied waar we dan moeten zoeken naar oude bewoning en wegen wordt er erg door beperkt, zodat ik hoop als historisch geograaf op deze wijze een bijdrage te kunnen leveren aan de geschiedenis en archeologie.

Uiteraard dient ook in de toekomst de beschreven vormenwereld zoveel mogelijk te worden beschermd. Het moet toch velen fascineren, dat men in bepaalde gebieden nog kan zien wat hier duizenden jaren geleden gebeurde. Bovendien vormen de besproken structuren met hun variatie in bodemgesteldheid een milieu waar bepaalde bijzondere levensgemeenschappen te vinden zijn of bij bepaalde beheersmaatregelen na verloop van tijd kunnen gaan

voorkomen. Te denken valt dan aan bijv. heidevegetaties. Het microreliëf ontstaan door de veenbultenactiviteit is aardkundig, ecologisch, educatief en ook uit een oogpunt van belevingswaarde van belang. Het geeft bovendien zij het indirect aanwijzingen omtrent de tijd waar de geschiedbronnen zijn opgedroogd. De gehele vormenwereld heeft iets te zeggen omtrent de ontwikkelingsgang van onze Lage Landen.

V. BESTSE TOPONIEMEN

De oudste vermeldingen uit de verpondingsregisters van Verrenbest (circa 1660).

(vervolg op CAMPINIA, 11e jaargang, blz. 148 - 153)

fol. 14

Jan Daniel de Hoppenbrouwer

Huijs ende aenstede, 1 lop. 26 roeden	-1	14	-4
Acker achter d'aenstede, 2 lop. 9 roeden	-1	10	-6
Acker aen tBroeck, 2 lop. 39 roeden	-1	10	-2
Den Pailliaert, 1 lop. 23 roeden	-1	-0	-0
Den nijeuwen acker, 5 lop.	-3	-8	14
In Dort Aerts bocht, 2 lop.	-1	-3	-8
Het Sonderen van Daniel Hoppenbrouwers, 2 lop. 23 roijen	-1	13	-0
Sijn eijgen sonderen met de weijde, 4 lop.	-2	11	-0
Coeijweijde achter thuijs, 22 lop.	-0	18	-8
Den Broeckbeempt, 6 lop.	-1	-5	-0
Coeijweijde van Daniel Hoppenbrouwers, 11 lop.	-0	18	-8
Het Haegelaersvelt, 1 lop.	-0	-6	-4
		17	19
			-6

fol. 14 vo

Henrick Geraerts van Cleijnenbreughe

Huijs ende aenstede, 47 roeijen	-1	-9	-4
Deventers acker, 7 lop. 6 roeijen	-4	18	-6
Cleijn Sonderen, 2 lop. 39 roeijen	-1	18	-0
Het Sonderen, 2 lop. 29 roijen	-1	15	10
Acker achter de School, 2 lop. 26 roijen	-1	14	-0
Nieuw erff aenden Schepers streeck, 2 lop. 39 roijen	-1	10	10
Coeijweijde inde Sonderen, 4 lop.	-1	11	-0
Het halff nieuw erff aenden Slip, 11 lop.	-0	12	-8
De Diepsteechde, 3 lop.	-0	12	-8
De leste nieuw erff, 2 lop.	-0	13	-4
		16	15
			-2

fol. 17

Wouter Dijrcx van Doormaelen

Huijs ende aenstede, 2 lop. 10 roijen	-1	-6	10
In Cort Aerts bocht, 34 roijen	-0	-8	14
Den Mispelacker, 2 lop. 26 roeden	-1	14	-0
Het Vorstsonderen, 2 lop.	-1	-6	12
Het Groot Sonderen, 3 lop. 14 roijen	-2	-4	12
Den Hoogen Acker, 4 lop. 20 roijen	-2	17	14
De Meijenbraeck, 2 lop.	-1	-6	-0
Ackerken int Sonderen, 1 lop.	-0	13	-4
Het Slipken, 1 lop. 13 roijen	-0	13	-8
Sint Odulphus weijken, 1 lop.	-0	10	-0
Coeijweijde inde Sonderen, 3 lop.	-1	10	-0
		14	11
			10

fol. 17 vo

Goijaert Dijrcx vanden Heuvel

Huijs ende aenstede, 4 lop. 43 roijen	-4	-6	12
Acker van Peter de Molder, 1 lop. 33 roijen	-1	-2	-8
Acker neffens Peter Goossens acker, 2 lop. 11 roijen	-1	-9	14
Den halven nijeuwen camp, 48 roijen	-0	12	-0
Truijen bocht inden Notel, 1 lop. 7 roijen	-0	18	-4
Noch inden Notel, 1 lop. 45 roijen	-1	-4	12
Den halven nijeuwen camp, 1 lop. 28 roijen	-0	16	-4
Coeijweijde inden Salrotten, 4 lop.	-1	-4	-8
Raeijmaeckers beempt, 3 lop.	-0	13	-8
Cluijstermans horst, 2 lop.	-0	12	-8
Het halff sonderen, 1 lop. 20 roijen	-0	12	-8
Den halven beempt inde Scheecken, 2 lop.	-0	12	-8
Het bochtjen bij thuijs, 3 lop.	-2	-3	-0
Den Corten dijck, 2 lop.	-0	19	-0
weijken inde Moesbroecken, 40 roijen	-0	-6	-0
		17	13
			14

fol. 19

Jenneken, weduwe Dielis Jans van Kerckoerle

Huijs ende aenstede, 2 lop. 28 roijen	-2	-4	-0
---------------------------------------	----	----	----

Den nijeuwen acker, 5 lop.	-3	-6	12
Nijeuw erff aen tBroeck, 2 lop, 46 roijen	-1	-8	14
Noch inden nijeuwen acker, 2 lop. 5 roijen	-1	-8	-6
Het Rouw Sonderen, 34 lop.	-1	-8	-8
Den halven beempt inde Scheecken, 24 lop.	-0	12	-8
Het 6 deel inden Geenckens dijck, 14 lop.	-0	-7	14

	10	16	14
--	----	----	----

fol. 19 vo

Anthonis Lamberts vanden Heuvel

Huijs ende aenstede, 3 lop, 11 roijen	-2	14	-2
Den hoogen acker, 1 lop, 33 roijen	-1	-2	10
Den wilden acker, 2 lop. 2 roijen	-1	-7	10
Den grooten hoogen acker, 3 lop. 14 roijen	-2	-8	-0
Den Esperen bosch, 2 lop. 32 roijen	-1	16	-4
Stillen beempt, 3 lop.	-0	13	-8

	10	-2	-2
--	----	----	----

Lambert Henricx Coninx (tot Liempde)

Moninx steechde, 3 lop.	-0	10	11
-------------------------	----	----	----

Hillegonda, dochtere van Adriaen van Croonenburgh

Den Kijffacker, 2 lopensaet, 28 roijen	-1	15	-8
--	----	----	----

fol. 21

Dijrek Peter Hoppenbrouwers

Huijs ende aenstede, 5 lop. 14 roijen	-3	-8	12
Het Hopvelt, 19 roijen	-0	-5	-4
Achter den groeten acker, 1 lop. 37 roijen	-1	-3	12
Camp achter Joachims camp, 2 lop. 1 roede	-1	-0	-4
De Hooghacker oft Delft, 1 lop. 31 roijen	-1	-2	-2
De halff Diepsteechde, 3 lop.	-0	14	-4
Het Heestervelt, 25 roijen	-0	-4	12

	-7	19	-2
--	----	----	----

Willem Aerts vande Ven

Huijs ende aenstede, 1 lop. 39 roijen	-1	-4	10
Het Bunderken, 4 lop.	-1	-2	-8

	-2	-7	-2
--	----	----	----

fol. 21 vo

Jan Goijaert Dirjcx

Huijs ende aenstede, 4 lop. 1 roede	-3	-0	-8
D'aenstede achter Peter Hoppenbrouwers, 1 lop. 35 roijen	-1	-4	-0
Aenstedeken bij Jan Peter Corstens, 2 lop. 28 roijen	-1	16	14
Nijeuw erffve het Ven, 2 lop.	-0	12	-0
Hoogen acker aende Duijtsche val, 14 lop.	-1	-0	-8
Het 4 part inden Nelen beempt, 14 lop.	-0	-8	12
Het 3 part inden hoogen acker, 1 lop. 4 roijen	-0	14	-0

	-8	16	10
--	----	----	----

Joost Corstens van Ham

Huijs ende aenstede, 5 lop. 13 roijen	-3	-2	-8
---------------------------------------	----	----	----

fol. 23

Peeter Gerit Hoppenbrouwers

D'Uijenbraecken tot Naestenbest, 3 lop. 44 roijen	-2	14	-8
Den hoogen acker, 1 lop. 46 roijen	-1	-6	-4
Int Streepken, 33 roijen	-0	-8	14
Het 4 part inde Nijeuwen camp, 1 lop. 3 roijen	-0	10	12
De halff coeijweijde inde Coppelstraet, 2 lop.	-0	14	-8

	-5	14	14
--	----	----	----

Peeter Goort Dirjcx

Het 4 part in Goort Dirjcx aenstede, 4 lop. 1 roede	-2	14	10
Het 3 part inden hoogacker, 1 lop. 4 roijen	-0	14	10
Het 4 part inden Nelen beempt, 14 lop.	-0	-8	12

	-3	18	-0
--	----	----	----

fol. 23 vo

Jan Peeter Corstens

Huijs ende aenstede, 1 lop.	-0	18	-8
Bernaert Anthonis Camp, 1 lop. 45 roijen	-0	18	-0
Willem Ariens acker, 2 lop. 13 roijen	-1	10	-6
Het 4 part inden Tauwer, 42 roijen	-0	10	-8
Het Vleutjen, 3 lop.	-0	15	-0
	-4	12	-6

Aert Thomas vander Vleuten

Huijs ende aenstede, 1 lop. 5 roijen	-1	-8	12
Camp van Jan vanden Spijcker, 1 lop. 5 roijen	-0	14	14
Ruelens hoff, 2 lop.	-1	10	14
Coeijweijde inde vleutstraet, 24 lop.	-0	18	10
	-4	-3	-2

fol. 25

Lijsken, weduwe willem Anthonis Verrooten

Huijs ende aenstede, 24 lop.	-2	-0	-8
Nijeuw erff bij Ruth Thomas, 4 lop. 16 roijen	-2	18	14
Het campken daerbeneffen, 1 lop. 6 roijen	-0	13	-8
In d'aenstede bij Jan Dijrcx, 14 lop.	-0	19	-8
Camp bij wouter Anthonis, 2 lop. 30 roijen	-1	14	12
Cavel inde Spijckers bunder, 24 loop.	-0	10	14
Het weijken achter Jan Dijrcx, 3 lop.	-0	19	-8
	-9	17	-8

fol. 25 vo

Abraham Dijrck toorts

Huijs ende aenstede, 14 lop.	-1	-8	14
Rut Lenaerts campken, 14 lop.	-0	18	12
Enskens acker, 30 roijen	-0	-8	14
Het 4 part in Goort Dijrcx aenstede, 4 lop. 1 roede	-2	14	14
Het 4 part inden Nelen beempt, 14 lop.	-0	-8	12
Het 3 part inden hoogacker, 1 lop. 4 roijen	-0	14	14
Cavel inden Spijckers bunder, 21 lop.	-0	13	14

Coeijweijde inde Guntelaeren, 14 lop.	-8	-8	-8
Het Hoorenveltjen, 33 roijen	-0	-8	12
† Rot van Henric Martens, 2 lop. 37 roijen	-1	16	-8
Truijenacker vande kijnderen Peter Goort Dijrcx, 25 roijen	-0	-8	-8
Den Deskens acker, 14 lop.	-1	-2	12
	11	13	14

fol. 27

Goossen Peters van Ouden(hoven)

Hoven, huijs ende aenstede, 3 lop. 30 roijen	-3	14	12
Den nijeuwen camp. 1 lop. 48 roijen	-0	19	12
Camp bij Dijrck Hermans, 1 lop. 15 roijen	-0	14	12
Gijskens acker, 3 lop. 1 roede	-2	-0	-4
Vrouwkens acker, 3 lap. 20 roijen	-2	-6	-4
In Dijrck Hanssen camp, 2 lop. 29 roijen	-1	-6	-0
Truijken Driessen camp, 2 lop. 31 roijen	-1	14	12
De Rostacker, 2 lop.	-1	-7	12
Den Marschacker, 4 lop. 10 roijen	-2	18	14
Jenneken wouters acker, 1 lop. 43 roijen	-1	-5	-4
Mr. Jan van Oudenhoven vlamerschot, 1 lop. 46 roijen	-1	-5	-8
Het Pelmanneken met de weijde, 4 lop 41 roijen	-1	16	-4
Dries int Sonderen, 14 lop.	-0	-6	-0
Drije vijerdepart inden Borchgraeff, 54 lop.	-1	-3	12
De Steencuijlen, 14 lop.	-0	18	-0
Cavel inde Spijckers bunder, 2 lop.	-0	13	14
Diepsteechde van Aert Ariens, 6 lop.	-2	-0	-8
De halff diepsteechde van willem Aerts Verrooten, 24 lop.	-0	14	12
De leste nijeuw erff ofte heijcamp, 2 lop	-0	-5	-0
	27	12	-0

fol. 29

Peeter Arien Claessen

Huijs ende aenstede, 3 lap. 41 roijen	-2	18	12
Het cleijn ackerken, 14 roijen	-0	-3	12
Cleijnen slipacker, 44 roijen	-0	12	-8
r Het halff nijeuw erff, 24 lap.	-1	-6	-0
De ouden camp, 2 lop. 19 roijen	-1	11	-0

Den halven Slipacker, 1 lop. 7 roijen	-0	15	12
Twee drieskens neffens d'aenstede, 11 lop.	-0	13	12
	-8	-1	-8
<u>Margriet Aert Henricx Martens</u>			
Huijs ende aenstede, 22 roijen	-0	19	14
Den Halven slipacker, 1 lop. 5 roijen	-0	15	14
Den Rostacker, 1z lop.	-1	-0	-8
Den halven nijeuwen camp, 3 lop.	-1	14	-8
	-4	10	12

VOORKOMENDE TOPONIEMEN EN STRAATNAMEN

Gegeven worden die toponiemen en straatnamen, die niet voorkomen op die voorgaande folio's in dit verpondingsregister (zie daarvoor CAMPINIA, 11e jaargang, blz. 148-153).

Aert Ariens Diepsteechde	Hoogen acker, Grooten
Bernaert Anthonis Camp	Hoorenveltjen
Borchgraeff	Hopvelt
Broeckbeempt	Jenneken Wouters acker
Bunderken	Joachims camp
Daniel Hoppenbrouwers coeijweijde	Jan van Oudenhoven Vlamerschot Mr.
Daniel Hoppenbrouwers sonderen	Jan vanden Spijcker camp
Delft, zie Hooghacker	Cluijstermans horst
Deskens acker	Coppelstraet
Deventers acker	Corten dijck
Duijtsche val	Kijffacker
Dijrck Hanssen camp	Marschacker
Enskens acker	Meijenbraeck
Esperen bosch	Mispelacker
Geenckens dijck	Moesbroecken
Grooten acker	Monincx steechde
Guntelaeren	Odulphus weijken, Sint
Gijskens acker	Ouden camp
Hagelaersvelt	Pelmanneken
Heestervelt	Peter Goossens acker
Henric Martens rot	Peter de Molder acker
Hooghacker oft Delft	Raeijmaeckers beempt

Rostacker
 Rouw sonderen
 Ruelens hoff
 Rut I enaerts campken
 Scheecken
 Slipacker
 Slipacker, Cleijnen
 Sonderen, Groot
 Sonderen, Cleijn
 Spijckers bunder
 Stillen beempt
 Streepken
 Tauwer
 Truijenacker
 Truijen bocht (Notel)
 Truijken Driessen camp
 Uijenbraecken (Naastenbest)
 Ven
 Vleutjen
 Vleutstraet
 Vorstsonderen
 Vrouwkens acker
 Willem Aerts Verrooten diepsteechde
 Willem Ariens acker
 Wouter Anthonis camp

(wordt vervolgd)

VI. GENEALOGISCHE GEGEVENS VAN HET BIERBROUWERS-GESLACHT

DE KROON TE OIRSCHOT

door N. van Cuijck te Oirschot

NOOT REDAKTIE :

De hier gegeven genealogie De Kroon (de Croon, Croonen) geeft de afstamming van Jordanus Croonen, geboren omstreeks 1560, is rechte mannelijke lijn. De stamboom is niet volledig. Aanvullingen zijn welkom bij de samensteller of bij de redactie.

Bij zijn onderzoek naar de familie De Kroon heeft de heer Van Cuijck meerdere gegevens betreffende de zijtakken gevonden. Deze gegevens zijn ter inzage op het streekarchief te Oirschot.

Aanvullende informatie over het hier gegeven geslacht De Kroon en bierbrouwerij De Kroon is te vinden in diverse jaargangen van Campinia (vanaf de eerste). Die informatie is met name te vinden in de hoofdstukken : Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twintigste eeuw.

1. CROONEN, JORDANUS

kinderen : Franco, zie 2.

Guilmus, trouwt Elisabeth, d.v. Guilmus van de Venne

2. CROONEN, FRANCO

z.v. Jordanus

trouwt in januari 1626 met Gertrudis, d.v. Jacob Roeloff Smetsers

kinderen : Jacobus, ged. 25-10-1626, zie 3.

Cornelius, ged. 30-5-1629, trouwt met Hedwigis Henricus

Brants (nadere uitwerking aanwezig)

Elisabeth, ged. 28-12-1638

Margareta, ged. 20-9-1640, trouwt met Jacobus Joannes Erven

Joannes, ged. 21-3-1644

3. CROONEN, JACOBUS

z.v. Franco en Gertrudis Smetsers

ged. 25-10-1626, overl. 10-9-1676

trouwt 16-6-1647 met Maria, d.v. Joannes Wouters van der Venne

kinderen : Franco (ook Jacobs geheten), ged. 2-2-1648, trouwt met

Antoinette Petrus van Dijck

Theodorus (ook Van Croonenborch geheten), ged. 5-7-1650,

trouwt met Elisabeth Willem de Croon (nadere uitwerking

van deze tak in Campinia, II.jrg. blz. 144-146 en op streekarchief)

Joanna (ook Jacobs geheten), ged. 12-11-1652, trouwt met Joannes Wilhelmus de Croon

Joannes (ook Van Croonenborch geheten), ged. 30-9-1654, trouwt met Maria Petrus Poters (nadere uitwerking aanwezig)

Egidius (ook Van Croonenborch geheten), ged. 2-7-1656, zie 4.

Henricus (ook Jacobs geheten), ged. 23-9-1657, trouwt met Emerentia Wilhelmus van Dijck

Maria, ged. 5-2-1660

Jordanus, ged. 23-4-1663

4. DE CROON, EGIDIUS

z.v. Jacobus en Maria van der Venne

ged. te Oirschot 2-7-1656

trouwt met Maria, d.v. Adrianus Scepens en Guielma Joannes Pennincx, ged. te Oirschot 10-10-1664

kinderen : Adriana, ged. 2-6-1669

Cornelius, ged. 14-7-1700, zie 5.

Maria, ged. 3-4-1705

5. DE CROON, CORNELIUS

z.v. Egidius en Maria Scepens

ged. te Oirschot 14-7-1700

trouwt 18-6-1730 met Barbara, d.v. Gerardus van Cuijck en Catharina Gerardus van Gerwen, ged. te Oirschot 14-1-1702

kinderen : Maria, ged. 2-7-1731

Catharina, ged. 20-12-1732

Gerardus, ged. 6-1-1735, trouwt 20-4-1766 met Maria

Catharina, d.v. Cornelis van Cuijck

Egidius, ged. 26-3-1737, trouwt met Martina Heuvelmans (nadere uitwerking aanwezig)

Joannes, ged. 2-4-1739, zie 6

Paulus, ged. 11-9-1740

Henricus, ged. 3-9-1742, trouwt Joanna, d.v. Petrus v. Loon

Ida, ged. 21-10-1744, trouwt Theodorus Heuvelmans

Anna Margaretha, ged. 11-6-1746

6. DE CROON, JOANNES

z.v. Cornelius en Barbara van Cuijck

ged. te Oirschot, 2-4-1739, bierbrouwer
trouwt 14-7-1771 met Maria, d.v. Joannes Corthout, geb. te Valkens-
waard

kinderen : Joannes, ged. 28-4-1772, trouwt 16-8-1816 met Cornelia
d.v. Wilhelmus Roefs
Antonius, ged. 5-1-1774
Maria Barbara, ged. 17-1-1776
Anna Catharina, ged. 25-6-1778
Cornelius, ged. 2-12-1780
Gerardus Jacobus, ged. 22-1-1783, zie 7.
Theodorus, ged. 20-8-1785
Cornelia, ged. 12-1-1789
Theodorus, ged. 5-3-1793, pastoor te Haaren

7. DE KROON, GERARDUS JACOBUS (Gerard)

z.v. Joannes en Maria Corthout
ged. te Oirschot 22-1-1783, oven. 21-7-1839, bierbrouwer
trouwt Petronella Reijnders
kinderen : Johanna Maria, geb. 11-10-1827, oven. 6-2-1899
Johanna Francijne, geb. 24-1-1830
Theodora Francisca, geb. 23-10-1832, oven. 14-11-1904
Jan Laurens, geb. 4-7-1834, zie 8.

8. DE KROON, JAN LAURENS

z.v. Gerardus en Petronella Reijnders
geb. te Oirschot 4-7-1834, overl. 27-5-1906, bierbrouwer
trouwt 30-6-1864 met Adriana, d.v. Jan van de wal en Johanna Maria
Kemps, geb. te Oirschot 21-2-1835, overl. 4-9-1907
kinderen : Gerardus Joannes, geb. 13-4-1865, overl. 10-9-1865
Maria Petronella, geb. 6-6-1866, overl. 30-10-1929, trouwt
met A.N. van den Heuvel
Joanna Maria, geb. 4-4-1868, overl. 21-11-1921, trouwt met
H.A. Nuyens
Maria Jacoba, geb. 20-1-1871, overl. 9-6-1871
Maria Petronella, geb. 20-1-1871, trouwt 25-10-1911 met
J.C. de Rooy
Cornelia Maria, geb. 17-5-1873
Jacoba Maria, geb. 17-5-1873, overl. 6-9-1875
Joanna Maria, geb. 18-7-1875
Gerardus Joannes, geb. 1-9-1876, zie 9.
Joannes Joseph, geb. 12-3-1879, overl. te 's-Hertogenbosch
2-2-1963, pastoor van de St. Pieter te 's-Hertogenbosch

9. DE KROON, GERARDUS JOHANNES

z.v. Jan Laurens en Adriana van de wal
geb. te Oirschot 1-9-1876, oven. 11-8-1941, bierbrouwer
trouwt 15-10-1907 met Maria Magdalena Nuijens, geb. te Oirschot
29-8-1878
kinderen : Johanna Adriana Petronella, geb. 6-7-1908, religieuze
Antoinet Ludovica Nicolasina Maria, geb. 3-7-1909
Johannes Laurentius Hendricus Adrianus, geb. 22-11-1910,
priester
Ludovicus Josephus Antonius Maria, geb. 22-11-1910, bier-
brouwer
Maria Adriana Seraphina, geb. 9-5-1913
Adrianus Johannes Ludovicus, geb. 7-5-1915, bierbrouwer
Josephus Nicolaas Jacobus, geb. 11-9-1916
Gerardus Johannes Franciscus, geb. 22-5-1918
Petrus Antonius Johannes, geb. 4-9-1920, oven. 3-12-1920

BUEKAANKONDIGING

Door het Streekarchivariaat Langs Aa en Dommel zal binnenkort, bij voldoende belangstelling, een publicatie worden uitgegeven van alle borg- en ontlastbrieven, welke tot op dit moment zijn gevonden in de archieven van de aangesloten gemeenten. Met medewerking van het Administratief Centrum te Schijndel zijn die brieven uitgetypt en geklapperd.

WAT IS EEN BORG-/ONTLASTBRIEF ?

wanneer in vroeger tijden, vanaf eind 17e eeuw tot begin 19e eeuw, iemand verhuisde van de ene naar de andere gemeente, dan werd hij in de nieuwe gemeente slechts toegelaten, als hij in het bezit was van een door de gemeente van herkomst afgegeven ontlastbrief. Deze brief gaf de nieuwe gemeente de garantie, dat, mocht de betreffende persoon tot armoede vervallen, deze zou worden onderhouden door de armenkas van de gemeente van herkomst. vandaar ook de reeds in de kop genoemde term borg-/ontlastbrief. De gemeente van herkomst stond borg, de nieuwe gemeente werd ontlast. Deze borg-/ontlastbrieven geven dus een duidelijk beeld van de verhuizingen en vormen vooral voor genealogisch onderzoek een zeer belangrijke hulpbron.

WELKE GEMEENTEN ?

Bij het Streekarchivariaat Langs Aa en Dommel zijn de volgende gemeenten aangesloten: Berlicum, Den Dungen, Erp, Heeswijk-Dinther, Liempde, Schijndel, Sint Michielsgestel, Sint Oedenrode, Son en Breugel en Veghel. De borg- en ontlastbrieven zijn gevonden in de administratieve archieven van die gemeenten en voor sommige gemeenten tevens in de oud-rechterlijke archieven.

DE UITGAVE

De uit te geven publicatie bestaat uit twee delen samengevoegd in één hand, in totaal 275 bladzijden (dubbelzijdig bedrukt). Het eerste deel bevat chronologisch per gemeente de uitgegeven of ontvangen brieven met aanduiding van het archiefstuk, waarin ze zijn aangetroffen.

Het tweede gedeelte bestaat uit een namenindex van alle personen met een verwijzing naar het eerste deel.

De kosten van de publicatie zullen f 20,-- bedragen, exclusief verzendkosten. Bij voldoende belangstelling (minimaal 150 exemplaren) zal de publicatie in september aanstaande verschijnen.

wie hiervoor in aanmerking wenst te komen gelieve dit vóór 1 augustus 1982 kenbaar te maken bij Streekarchivariaat Langs Aa en Dommel, gemeentehuis, Markt 1, 5460 DA Veghel, tel. 04130 - 86644.